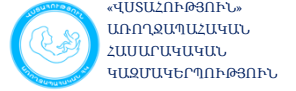

«ԵՐԵՒԱՆԵՐԻՆ ԿՐԾՔՈՎ ԿԵՐԱԿՐՄԱՆ
ԽՐԱԽՈՒՍՄԱՆ ԵՎ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՍՆՆԴԻ
ՇՐՋԱՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ
ԵՎ

ԿՐԾՔԻ ԿԱԹԻ ՓՈԽԱՐԻՆԻՉՆԵՐԻ
ՎԱՃԱՌԱՅԱՆՄԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ
ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ

Ձ Ե Կ Ո Ւ Յ Ց

«Վստահություն» առողջապահական ԳԿ
 Հասցե՝ Խաչատրյան փող., 9 շենք, բն. 21,
 Երևան, Հայաստան, 0012
 Գեռ: +37411 263924 / +37491 450318
 Էլ. հասցե՝ harsusanna@gmail.com
 Կայք՝ www.mankik.am

Սույն ուսումնասիրությունը հնարավոր է դարձել Ամերիկայի ժողովրդի աջակցությամբ՝ ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության ֆինանսավորմամբ և «Թրանսփորտնսի Ինթերնեշնլ Իտկակոռուկյոն կենտրոն» ԳԿ-ի կողմից իրականացվող «Պահանջատեր հասարակություն՝ հանուն պատասխանատու կառավարման» ծրագրի շրջանակներում: Ուսումնասիրության բովանդակության համար պատասխանատու է «Վստահություն» առողջապահական ԳԿ-ն, և այն պարտադիր չէ, որ արտահայտի ԱՄՆ ՄԶԳ կամ ԱՄՆ կառավարության տեսակետները:

Հապավումներ.....	4
Համառոտագիր.....	5
Նախաբան.....	7
Իրավիճակի նկարագրություն.....	8
Վիճակագրական ցուցանիշներ	8
«Մանկանը բարեկամ ծննդատուն» նախաձեռնություն.....	9
Մանկական սնուցում և ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ	10
Մանկական սնուցումը արտակարգ իրավիճակներում.....	10
«Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» ՀՀ օրենքը.....	11
Մանկական սնունդ արդյունաբերողներ ու բաշխողներ	12
Մեթոդաբանություն	13
Բացահայտված խախտումներ.....	13
Առողջապահական հաստատություններ	13
Վաճառքի կետեր.....	19
Մանկական սննդի գովազդ ու խրախուսում.....	21
Մանկական սննդի և հարակից ապրանքների պիտակներ.....	28
Ընկերությունների տեղեկատվական և ուսուցողական նյութեր.....	31
Ամփոփում և առաջարկներ.....	33
Հավելված 1. Ոսումնասիրված առողջապահական հաստատությունների ցանկ	35
Հավելված 2. Մոնիտորինգի ձևաթերթիկները.....	36

Հապավումներ

ԱՅԱ	Առողջապահության Համաշխարհային Ասամբլեա
ԱՅԿ	Առողջապահության Համաշխարհային Կազմակերպություն
ԿՍ	Կրճքով սնուցում
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետության
ՀՀ ԱԺ	Հայաստանի Հանրապետության Ազգային Ժողով
ՀՀ ԱՆ	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն
ՄԲԾ	Մանկանը բարեկամ ծննդատուն
ՄԲՊ	Մանկանը բարեկամ պոլիկլինիկա

Համառոտագիր

«Վստահություն» առողջապահական ՀԿ-ը ԱՄՆ ՄՉԳ աջակցությամբ «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» ՀԿ-ի կողմից իրականացվող «Պահանջատեր հասարակություն՝ հանուն պատասխանատու կառավարման» ծրագրի շրջանակներում, 2016թ. սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսներին Արագածոտնի, Կոտայքի, Արարատի, Արմավիրի մարզերում և Երևան քաղաքում համապատասխան ուսուցում անցած դիտորդների խմբի կողմից իրականացրել է «Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» 2014թ. նոյեմբերի 20-ին ՀՀ ԱԺ-ի կողմից ընդունված ՀՀ օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) կիրառման մոնիտորինգ:

Օրենքը կանոնակարգում է մանկական սննդի և հարակից ապրանքների շրջանառության, պիտակավորման, վաճառքի, գովազդի, ինչպես նաև դրանց մասին իրազեկման և տեղեկությունների տարածման հետ կապված հարաբերությունները: Օրենքով արգելվում է մանկական սննդի և հարակից ապրանքների գովազդն ու խրախուսումը արտադրող և/կամ բաշխող ընկերությունների և բուժաշխատողների կողմից, Ինչպես նաև կարգավորում է պիտակներին ներկայացվող պահանջները, տեղեկատվական և ուսուցողական նյութերի տրամադրումը:

Որպես մոնիտորինգի գործիքակազմ օգտագործվել է նույն ծրագրի շրջանակներում մշակված ««Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» ՀՀ օրենքի և «Կրծքի կաթի փոխարինիչների վաճառահանման միջազգային օրենսգրքի» մոնիտորինգի ձեռնարկ»-ը, որի համար հիմք է հանդիսացել IBFAN (International Baby Food Action Network) միջազգային ցանցի մոնիտորինգի փաթեթը:

Դիտորդների կողմից դիտարկվել են 20 առողջապահական հաստատություններ և մոտ 50 մանրածախ վաճառքի կետեր, հարցումներ են անցկացվել մինչև մեկ տարեկան երեխաների 234 մայրերի և 113 բուժաշխատողների հետ, վերլուծվել են մանկական սննդի և հարակից ապրանքների պիտակները, բուժաշխատողների ու հասարակության համար հրատարակված տեղեկատվական նյութերը և զանգվածային լրատվամիջոցներում մանկական սննդի վերաբերյալ տեղեկատվությունը:

Մոնիտորինգի արդյունքում արձանագրվել են Օրենքի խախտումներ հետևյալ հաստատություններում և ոլորտներում՝

- առողջապահական հիմնարկներում՝ ծննդատներում, մանկական հիվանդանոցներում և պոլիկլինիկաներում,
- վաճառքի կետերում՝ սուպերմարկետներում և դեղատներում, այդ թվում՝ առողջապահական հաստատությունների տարածքում գտնվող դեղատներում,
- զանգվածային լրատվամիջոցներում,
- մանկական սնունդ արտադրող ընկերությունների կայքերում և մայրերի և բուժաշխատողների համար մանկական սնունդ արտադրող ընկերությունների կողմից հրատարակված տեղեկատվական նյութերում,
- մանկական սննդի և հարակից ապրանքների պիտակներում:

Հայտնաբերված խախտումները վերացնելու նպատակով առաջարկվում է.

- Արձանագրված խախտումների հիման վրա կիրառել օրենքով նախատեսված պատժամիջոցները:
- Սահմանել Օրենքով նախատեսված մշտադիտարկման կարգը՝ օգտագործելով սույն Ծրագրի շրջանակներում մշակված մոնիտորինգի փաթեթը:

- Սահմանել մանկական սննդի պիտակներին առաջադրվող լրացուցիչ պահանջները:
- Արգելել առանց համապատասխան պիտակավորման մանկական սննդի և հարակից ապրանքների վաճառքն ու իրացումը:

Օրենքի ընդունումից հետո ենթադրվում էր, որ պետք է ընդունվեին մի շարք ենթաօրենսդրական ակտեր, այդ թվում օրենսդրության կատարման նկատմամբ վերահսկողության և մոնիտորինգի կարգի մշակումը և մանկական սննդի պիտակներին ներկայացվող լրացուցիչ պահանջների սահմանումը, սակայն դրանք մինչ այժմ չեն ընդունվել:

Ակնկալվում է, որ ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից՝ որպես լիազոր մարմնի, կմշակվել և կներդրվել մանկական սննդի շրջանառության պետական հսկողության մեխանիզմները և ԱՆ համապատասխան ստորաբաժանումների կողմից կվերահսկվի մանկական սննդի և հարակից արտադրանքի գովազդն ու խրախուսումը:

«Կոմերցիոն արհեստական կաթնախառնուրդներով կերակրվող միլիոնատիրոջ երեխան ավելի վատ է սնվում, քան ամենաաղքատ ընտանիքի կրծքով կերակրվող երեխան...»

Պր. Զ. Ստյուարթ Ֆորսայթ, Շոտանդիա, 2006

Կրծքով սնուցումը յուրաքանչյուր երեխայի կարևորագույն և բոլորի կողմից ճանաչված իրավունքն է, որն ամրագրված է ՄԱԿ-ի Երեխաների իրավունքների մասին կոնվենցիայի¹ 24-րդ հոդվածում: Երեխաներն իրավունք ունեն համապատասխան սնուցման, ինչը կարևոր է առողջության հնարավոր ամենաբարձր չափանիշին հասնելու նրանց իրավունքի իրականացման համար: Կանայք, իրենց հերթին, իրավունք ունեն մանկական սնուցման մասին անկողմնակալ տեղեկատվություն ստանալու և որոշումներ ընդունելու:

Մանկական սնունդ արտադրող և բաշխող ընկերությունները (այսուհետ՝ Ընկերություններ), հետապնդելով բիզնես շահեր, կիրառում են իրենց արտադրանքի խրախուսման և վաճառահանման անընդունելի մեթոդներ, որոնք բացասաբար են ազդում երեխաների սնուցման եղանակի վերաբերյալ մայրերի ընտրության վրա և նվազեցնում են կրծքով սնուցման ցուցանիշները:

Ելնելով նրանից, որ երեխաների առողջ և անվտանգ սնուցումն ապահովելու նպատակով անհրաժեշտ է մանկական սննդի ասպարեզից դուրս մղել ցանկացած գովազդ, խրախուսում և առևտրային ճնշում՝ 1981թ. Առողջապահական համաշխարհային ասամբլեայի (ԱՀԱ) և ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի կողմից ընդունվել է «Կրծքի կաթի փոխարինիչների վաճառահանման միջազգային օրենսգիրքը», որի նպատակն է նպաստել մանուկների անվտանգ և լիարժեք սնուցման ապահովմանը:

Մանկական սնուցման վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության (ՀՀ) օրենսդրությունը միջազգային չափանիշներին համապատասխանեցնելու նպատակով 2014թ. նոյեմբերի 20-ին ՀՀ ԱԺ-ի կողմից ընդունվել է «**Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին**» թիվ 177-Ն օրենքը², որով կանոնակարգվում են մանկական սննդի և հարակից ապրանքների շրջանառության, պիտակավորման, վաճառքի, գովազդի հետ կապված հարաբերությունները, ինչպես նաև կրծքով սնուցման խրախուսման ոլորտում լիազոր մարմնի (այսինքն՝ ՀՀ առողջապահության նախարարության), առողջապահական կազմակերպությունների և բուժաշխատողների պարտականությունները:

2015 թ. մարտի 17-ից օրենքն ուժի մեջ է մտել, սակայն բազմաթիվ խախտումներ դեռ շարունակվում են, այդ թվում՝ բուժաշխատողների և մանկական սնունդ իրացնող ընկերությունների կողմից կաթնախառնուրդների խրախուսումը, մանկական սննդի պիտակները օրենքի պահանջին չհամապատասխանեցումը, ինչպես նաև բազմաթիվ այլ խախտումներ, քանի որ Օրենքի պահանջների կատարման մոնիտորինգ մինչ այժմ չի իրականացվել:

Միջազգային փորձը ցույց է տալիս, որ միայն ուժեղ օրենքները և դրանց լիարժեք կիրառումն է հուսալիորեն պաշտպանում երեխաներին կաթնախառնուրդ արտադրող ընկերությունների

¹ <http://www.parliament.am/library/MAKkonvencianer/10.pdf>

² <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=94450>

առևտրային շահերից, իսկ թույլ օրենքները կամ օրենքի մոնիտորինգի ու խախտումների վերացմանն ուղղված միջոցառումների անբավարար իրականացումը կարող են նույնիսկ նպաստել վաճառահանման անընդունելի ձևերի տարածմանը:

«Վստահություն» առողջապահական ՀԿ-ը «Թրանսփարենսի Ինթերնեշլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» ՀԿ-ի աջակցությամբ և ԱՄՆ ՄՉԳ ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Պահանջատեր հասարակություն՝ հանուն պատասխանատու կառավարման» ծրագրի շրջանակներում իրականացրել է «Զարոգարչավ ուղղված «Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» օրենքի կիրառմանը» ծրագրի շրջանակներում 2016թ. սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսների ընթացքում իրականացրել է «Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) և «Կրծքի կաթի փոխարինիչների վաճառահանման միջազգային օրենսգրքի» և ԱՀԱ հետագա, համապատասխան որոշումների³ (այսուհետ՝ Միջազգային օրենսգրք) կիրառման մոնիտորինգ Երևան քաղաքում և Արագածոտնի, Կոտայքի, Արարատի և Արմավիրի մարզերում՝ որպես մոնիտորինգի գործիք օգտագործելով նույն ծրագրի շրջանակներում մշակված ««Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» ՀՀ օրենքի և «Կրծքի կաթի փոխարինիչների վաճառահանման միջազգային օրենսգրքի» մոնիտորինգի ձեռնարկը»:

Ձեռնարկի մշակման համար հիմք է հանդիսացել IBFAN (International Baby Food Action Network)⁴ միջազգային ցանցի մոնիտորինգի փաթեթը⁵, սակայն սույն ձեռնարկը ներառում է տեղեկություններ ինչպես «Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» ՀՀ օրենքի, այնպես էլ «Կրծքի կաթի փոխարինիչների վաճառահանման միջազգային օրենսգրքի» հիմնադրույթների, դրանց մոնիտորինգի կարգի, խախտումների հայտնաբերման ու պատժամիջոցների կիրառման, հարցազրույցներն ու դիտարկումներն իրականացնելու և փաստաթղթավորելու կարգի, ինչպես նաև մոնիտորինգ իրականացնելու համընդհանուր ձևի վերաբերյալ:

Իրավիճակի նկարագրություն

Վիճակագրական ցուցանիշներ

Վերջին տասնամյակների ընթացքում Հայաստանում կրծքով սնուցման խրախուսմանն ու պահպանմանն ուղղված բաղաբականության բարելավման ուղղությամբ զգալի առաջընթաց է գրանցվել: Մասնավորապես, 1999թ.-ից ՀՀ ԱՆ և ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի կողմից ներդրվել են «Մանկանը բարեկամ» ծննդատներ և պոլիկլինիկաներ նախաձեռնությունները, ՀՀ ԱԺ-ի կողմից 2014թ. ընդունվել է «Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» օրենքը, կիրառվում են «Կրծքի և վաղ հասակի երեխաների սնուցման և առողջության բարելավում» ուսումնական ծրագրերը և այլ ծրագրեր:

Ընդհանուր առմամբ, կրծքով սնուցման ցուցանիշները Հայաստանում բարելավվել են, ինչն արտացոլվում է ՀՀ ԱՆ վիճակագրական տվյալներում⁶:

³ International Code of Marketing of Breastmilk Substitutes and relevant WHA resolutions, International Code Documentation Centre 2016 <http://www.ibfan-icdc.org/product/international-code-and-relevant-wha-resolutions/>

⁴ IBFAN-ն ամբողջ աշխարհում գործող ավելի քան 200 ինքնուրույն խմբերից բաղկացած միջազգային ցանց է, որը աշխատանքներ է իրականացնում «Կրծքի կաթի փոխարինիչների վաճառահանման միջազգային օրենսգրքի» և ԱՀԱ հետագա որոշումների համապարփակ և լիարժեք կիրառման ուղղությամբ:

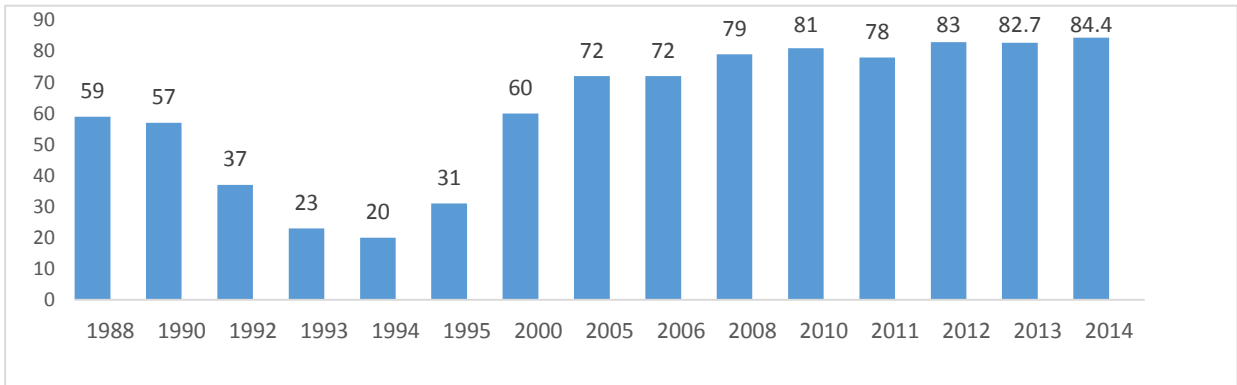
⁵ Code monitoring kit (new), IBFAN 2015 <http://www.ibfan-icdc.org/product/code-monitoring-kit-new/>

⁶ Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք, 2016 <http://www.armstat.am/file/doc/99499408.pdf>

Աղյուսակ 1. Կրծքով սնուցման ցուցանիշները Հայաստանում (աղբյուրը՝ ԶԳ ԱՆ)

Ցուցանիշ ⁷ (%)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
բացառապես ԿՍ մինչև 6 ամս.	69,3	34,5	48	51	52,2	57	57,8	62	59,1	66	66,4	68,7
գերազանցապես ԿՍ մինչև 4 ամս.	74,5	76,2	72	79,1	75	79,3	80,6	81	78,5	83	82,7	84,4
որևէ ԿՍ մինչև 3 ամս.	84,6	88,5	-	80,8	88,5	83	80,8	81	89	93	92,5	93,4
շարունակվող ԿՍ մինչև 1 տար.	35,7	36,2	38	39,5	39,1	43	44	43	36,9	45	46,1	45,8

Փճախատկեր 1. Գերազանցապես կրծքով սնուցման ցուցանիշը Հայաստանում (աղբյուրը՝ ԶԳ ԱՆ)

Չնայած պաշտոնական վիճակագրության և այլընտրանքային տվյալները զգալիորեն տարբերվում են, այնուամենայնիվ առաջընթացը հաստատուն է:

2010թ. և 2015-16թթ. ԶԳ Ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից իրականացված Հայաստանի Ժողովրդական առողջապահական հարցերի հետազոտությունների (այսուհետ՝ ԶԺԱԶԳ) տվյալների⁸ համեմատությունը ցույց է տալիս, որ մինչև 6 ամսական երեխաներին բացառապես կրծքով կերակրելու ցուցանիշը նկատելիորեն բարելավվել է՝ 2010թ. 35 տոկոսից աճելով մինչև ներկայիս 45 տոկոսը: ԶԺԱԶԳ-ի 2015-16թթ. տվյալներով ի լրումն կրծքի կաթի՝ մինչև 6 ամսական երեխաների 12 տոկոսին տրվել է սովորական ջուր, 4 տոկոսին՝ ոչ կաթնային հեղուկներ, 5 տոկոսին՝ այլ կաթ, և 21 տոկոսին՝ հավելյալ սնունդ: Մինչև 6 ամսական երեխաների 33 տոկոսը կերակրվում է ծծակով շից:

«Մանկանը բարեկամ ծննդատուն» նախաձեռնություն

«Մանկանը բարեկամ ծննդատուն» (ՄԲԾ) նախաձեռնությունը ԱԶԿ-ի և ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի համապարփակ նախաձեռնությունն է, որի նպատակն է յուրաքանչյուր երեխայի համար կյանքի լավագույն մեկնարկի ապահովելն է՝ ստեղծելով, որպես նորմա, այնպիսի առողջապահական միջավայր, որն աջակցում է կրծքով սնուցմանը: ՄԲԾ նախաձեռնությունը ապահովում է այնպիսի կառուցվածք, որը հնարավորություն է ընձեռնում մայրերին ձեռք բերել անհրաժեշտ հմտություններ մինչև 6 ամիս բացառապես կրծքով կերակրելու, իսկ այնուհետև հավելյալ սնուցմանը զուգընթաց կրծքով սնուցումը մինչև 2 տարեկանը և ավելի շարունակելու համար:

⁷ **Բացառապես կրծքով սնուցում** նշանակում է, որ երեխային կրծքի կաթից բացի ոչ մի այլ սնունդ կամ ըմպելիք չի տրվում, այդ թվում նաև ջուր:

Գերազանցապես կրծքով սնուցում նշանակում է, որ երեխային կերակրում են կրծքով, բայց տալիս են նաև քիչ քանակությամբ ջուր կամ սնուցողական արժեք չունեցող հեղուկ, օրինակ՝ թեյ:

Լրիվ կրծքով սնուցում նշանակում է, որ երեխային բացառապես կամ գերազանցապես կրծքով են կերակրում:

Որևէ կրծքով սնուցում նշանակում է, որ երեխային կերակրում են և՛ կրծքով, և՛ այլ սնունդով :

⁸ http://www.armstat.am/file/article/adhs_2010_arm_q_20.pdf էջ 260,

<https://dhsprogram.com/pubs/pdf/PR79/PR79.ARM.pdf> էջ 42-43

ՄԲԾ նախաձեռնությունը աշխարհում սկսել է ներդրվել 1991թ.-ից և 2004թ. 19,000 բուժհիմնարկներ պաշտոնապես ճանաչվել են «մանկանը բարեկամ»: Հայաստանում ՄԲԾ նախաձեռնությունը ներդրվել է 1999թ.-ից և մինչև 2008թ. «մանկանը բարեկամ» կոչմանն են արժանացել 19 ծննդատուն:

2003թ.-ից ՀՀ-ում ներդրվել է նաև «Մանկանը բարեկամ պոլիկլինիկա» (ՄԲՊ) նախաձեռնությունը, որն ԱՀԿ և ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի կողմից առաջարկված ՄԲԾ նախաձեռնության ձևափոխված տարբերակն է՝ ուղղված մանկական ազգաբնակչության բուժապասարկման առաջնային օղակի կողմից վաղ հասակի երեխաների սնուցման գործելակերպի բարելավմանը:

ՄԲԾ և ՄԲՊ նախաձեռնությունների արդյունավետությունը գնահատելու նպատակով 2008թ. ՀՀ ԱԼ-ը և ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ը իրականացրել են համեմատական հետազոտություն⁹: Այդ հետազոտության արդյունքները, ինչպես նաև կրծքով սնուցման ցուցանիշների վիճակագրական վերլուծությունը հաստատում են ծննդատներում և պոլիկլինիկաներում մանկանը բարեկամ նախաձեռնությունների զուգահեռ ներդրման արդյունավետությունը, սակայն 2008թ.-ից ՀՀ-ում ՄԲԾ և ՄԲՊ նախաձեռնությունների ներդրումը լիովին դադարեցվել է: Դադարեցվել է նույնիսկ ՄԲ կոչում ունեցող ծննդատների և պոլիկլինիկաների վերազնահատման գործընթացը:

Մանկական սնուցում և ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ

Հայաստանում 2007թ. ապրիլի 17-ին ընդունված ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի հակազդման ազգային ծրագիրը ահմանում է նպատակակետեր, որոնցից 9-րդը վերաբերում է մորից երեխային ՄԻԱՎ-ի փոխանցման կանխարգելմանը: Այն սահմանում է երկու կարևոր ռազմավարություններ.

1. Հղի կանանց համար ՄԻԱՎ-ի վերաբերյալ հետազոտության մատչելիության ապահովում,
2. ՄԻԱՎ-ով վարակված հղիներին և նրանցից ծնված երեխաներին հակառետրովիրուսային կանխարգելիչ բուժման տրամադրում:

Այդ ռազմավարությամբ նախատեսվում է նաև տրամադրել անվճար կաթնախառնուրդ ՄԻԱՎ-ով վարակված հղի կանանցից ծնված երեխաներին, ինչն ամրագրված է նաև Օրենքում:

2007թ.-ից ի վեր ՄԻԱՎ վարակ ունեցող մայրերից ծնված երեխաների շրջանում, ովքեր ստացել են մորից երեխային ՄԻԱՎ-ի փոխանցման կանխարգելում, ՄԻԱՎ վարակի որևէ դեպք չի արձանագրվել¹⁰:

Մանկական սնուցումը արտակարգ իրավիճակներում

Կրծքի և վաղ հասակի երեխաներն առավել խոցելի խումբն են արտակարգ իրավիճակներում: Կրծքով սնուցման բացակայությունը կամ ոչ օպտիմալ կրծքով սնուցումն ու հավելյալ սնուցումը մեծացնում են թերսնուցման վտանգը և մանկական հիվանդացությունն ու մահացությունը:

Արտակարգ իրավիճակներում և մարդասիրական օգնության դեպքում տուժած երկիրը և օգնություն տրամադրող երկրները պատասխանատվություն են կրում կրծքի և վաղ հասակի երեխաների սնուցման օպտիմալ գործելակերպը պաշտպանելու և խթանելու, իսկ վնասակար գործելակերպը նվազագույնի հասցնելու համար:

⁹ «Առողջապահական հիմնարկների գործելակերպի ազդեցությունը վաղ հասակի երեխաների սնուցման վրա» Նոր Հայկական Բժշկական Հանդես, Հատոր 5. N. 1, Մարտ 2011, Երևան, էջ 36-39

[http://www.ysmu.am/images/stories/downloads/NAMJ/Int%20v5n1/Inter-v5n1%20\(Arm\)/8.pdf](http://www.ysmu.am/images/stories/downloads/NAMJ/Int%20v5n1/Inter-v5n1%20(Arm)/8.pdf)

«Մանկանը բարեկամ նախաձեռնությունների ներդրումը Հայաստանի հանրապետության առողջապահական համակարգում» Նոր Հայկական Բժշկական Հանդես, Հատոր 5. N. 1, Մարտ 2011, Երևան, էջ 4-42

[http://www.ysmu.am/images/stories/downloads/NAMJ/Int%20v5n1/Inter-v5n1%20\(Arm\)/9.pdf](http://www.ysmu.am/images/stories/downloads/NAMJ/Int%20v5n1/Inter-v5n1%20(Arm)/9.pdf)

¹⁰ «ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ին հակազդման 2013-2016թթ. ազգային ծրագիր»

http://www.arm aids.am/images/National_AIDS_Programme_2013-2016_arm.pdf

«Մանկական սնուցումը արտակարգ իրավիճակներում» միջգերատեսչական խմբի կողմից մշակվել են հակիրճ ուղեցույցներ այն մասին, թե արտակարգ իրավիճակներում ինչպես պետք է ապահովել վաղ հասակի երեխաների պատշաճ սնուցումը, որոնք ընդունվել են ԱՅԱ 63.23 որոշմամբ 2010թ.:

Հայաստանում այս ասպարեզում դեռևս միջոցառումներ չեն իրականացվել:

«Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» ՀՀ օրենքը

«Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» ՀՀ օրենքով կարգավորվում են երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման, մանկական սննդի և հարակից ապրանքների շրջանառության՝ արտադրության, պիտակավորման, վաճառքի, բաշխման, գովազդի, ինչպես նաև դրանց մասին իրազեկման և տեղեկությունների տարածման հետ կապված հարաբերությունները:

Օրենքի նպատակն է ապահովել մանուկների և վաղ տարիքի երեխաների առողջ և անվտանգ սնուցումը կրծքով կերակրման խրախուսման, մանկական սննդի և հարակից ապրանքների շրջանառության կարգավորման միջոցով:

«Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» ՀՀ Օրենքը ներառում է կրծքով սնուցման գործելակերպի բարելավման համար բացառիկ նշանակություն ունեցող երկու կողմերը՝

1. Կրծքով սնուցման խրախուսումը, այդ թվում երեխայի կրծքով սնուցման իրավունքը և կրծքով սնուցում իրականացնող կանանց իրավունքները և
2. Կրծքով սնուցման պաշտպանումը, այդ թվում մանկական սննդի և հարակից ապրանքների իրացման կարգավորումը՝
 - Գովազդի և խրախուսման արգելքը
 - Ընկերությունների կողմից խրախուսման արգելքը
 - Բուժաշխատողների կողմից խրախուսման արգելքը
 - Անվճար կամ ցածր գներով տրամադրումը
 - Պիտակներին ներկայացվող պահանջները
 - Բժշկական հաստատությունների և բուժաշխատողների պարտականությունները
 - Տեղեկատվության տրամադրումը:

Օրենքը ներառում է միջազգային օրենսգրքի և ԱՅԱ հետագա որոշումների բոլոր դրույթները և սահմանում է օրենքի խախտումների դեպքում պատժամիջոցները, որոնք վերաբերում են առողջապահական կազմակերպություններին, բուժաշխատողներին, վաճառքի կետերին և մանկական սնունդ արտադրողներին/ բաշխողներին:

Օրենքի որոշ դրույթներ նույնիսկ ավելի խիստ են, քան Միջազգային օրենսգրքը: ՀՀ օրենքի գործունեության ոլորտն ավելի լայն է, քան Միջազգային օրենսգրքինը և ներառում են մանկական սննդի ողջ տեսականին՝ մինչև 3 տարեկան երեխաների համար նախատեսված բոլոր կաթնախառնուրդները, հավելյալ սնունդը և հարակից ապրանքները:

ՀՀ օրենքն արգելում է ցանկացած գովազդ և խաչաձև խրախուսում¹¹, կաթնարտադրող ընկերությունների կողմից կազմակերպված կոնֆերանսները, դրամական հատկացումները կամ բուժհաստատություններին որևէ սարքավորում տրամադրելը և այլն: Այն նույնիսկ արգելում է մանկական սննդի վաճառքը բուժհաստատության տարածքում:

¹¹ Խաչաձև խրախուսումը մանկական սննդի խրախուսումն է այլ սննդի միջոցով, որն ունի նման պիտակավորում: Օրինակ, NAN 1-ի խրախուսումը NAN 3-ի կամ նման անուն ունեցող այլ սննդատեսակի գովազդի միջոցով կամ առողջական պնդումների միջոցով:

Օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին և 2-րդ կետերը սահմանում են լիազոր մարմնի, այսինքն ԱՆ-ն իրավասությունները, այն է Օրենքի կատարման նկատմամբ վերահսկողությունը և մշտադիտարկումը, ինչպես նաև Օրենքով իրեն վերապահված լիազորությունների շրջանակներում պատասխանատվության կիրառումը կրճքով կերակրման խրախուսման, մանկական սննդի և հարակից ապրանքների շրջանառության ոլորտում:

Մանկական սնունդ արդյունաբերողներ ու բաշխողներ

Հայաստանում չկան մանկական սնունդ արդյունաբերողներ: Շուկայում առկա են «Նեսթլե»-ի (Nestle), «Հիպպ»-ի (HIPPI), Հումանայի (Humana), Սիմիլակի (Similac), Նուտրիլոնի (Nutrilon), Սեմպերի (Semper), Վիննիի (Vinni), Մալիշի (Malish), Հեյնցի (Heinz), Բեբիի (Bebi), Թութելիի (Tutelli), Բոնայի (Bona), Դանոնի (Danone), Պրոգրեսի (Прогресс), Ֆրիսլենդ Կամպինայի (Friesland Campina), Ագուշայի (Агуша), Չիկոյի (Chicco), Ավենտի (Avent), Նուկի (NUK) արտադրանքը և արտասահմանից ներկրված այլ մանկական սնունդ կամ հարակից ապրանքներ: Ամենահաճախ օգտագործվողներն ու գովազդվողները Նեսթլեի, Հիպպի, Հումանայի և Սիմիլակի արտադրանքներն են:

Մեթոդաբանություն

2016թ. սեպտեմբեր–հոկտեմբեր ամիսների ընթացքում Երևան քաղաքում և Արագածոտնի, Կոտայքի, Արարատի և Արմավիրի մարզերում ուսուցում անցած 12 դիտորդ մոնիտորինգ են իրականացրել մանկական սնուցման ասպարեզում առկա ազգային օրենսդրության և Միջազգային օրենսգրքի դրույթների վերաբերյալ:

Մոնիտորինգի է ենթարկվել՝

- 20 առողջապահական հաստատություն,
- 50 մանրածախ վաճառքի կետեր և դեղատներ, հատկապես՝ առողջապահական հաստատությունների տարածքում գտնվող:

Չարցագրույցներ են անցկացվել՝

- մինչև մեկ տարեկան երեխաների 234 մայրերի և
- 113 բուժաշխատողների հետ:

Վերլուծվել են՝

- մանկական սննդի և հարակից ապրանքների պիտակները,
- բուժաշխատողների ու հասարակության համար հրատարակված տեղեկատվական նյութերը
- զանգվածային լրատվամիջոցներում մանկական սննդի վերաբերյալ տեղեկատվությունը, այդ թվում՝ հեռուստահաղորդումները, ռադիոհաղորդումները, արդի էլեկտրոնային լրատվամիջոցները, տպագրված մամուլը (ամսագրերն ու թերթերը) և հատկապես մանկական սնունդ արդյունաբերող ընկերությունների կայքերը, սոցիալական կայքերը, մայրերի և բուժաշխատողների համար ընկերությունների կողմից հրատարակված նյութերը:

Մոնիտորինգի շրջանակներում կիրառվել են ուսումնասիրության հետևյալ մեթոդները՝ համապատասխան ձևաթերթիկներով, որոնք ներկայացված են հավելված 2-ում.

- Չարցագրույց մայրերի հետ (Ձև N 1)
- Դիտարկում մանրածախ առևտրի կետերում, ներառյալ դեղատներում (Ձև N 2)
- Չիվանդանոցներ և կլինիկաներ (Ձև N 3)
- Մանկական սննդի պիտակներ (Ձև N 4 Ա)
- Չարակից ապրանքների պիտակներ (Ձև N4 Բ)
- Ընկերություններ նյութեր (Ձև N 5)

Բացահայտված խախտումներ

Առողջապահական հաստատություններ

«Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» ՀՀ օրենքի և «Կրծքի կաթի փոխարինիչների վաճառահանման միջազգային օրենսգրքի»¹² կիրառման մոնիտորինգի են ենթարկվել հետևյալ տիպի առողջապահական հաստատություններ, որոնց ամբողջական ցանկը ներկայացված է հավելված 1.-ում.

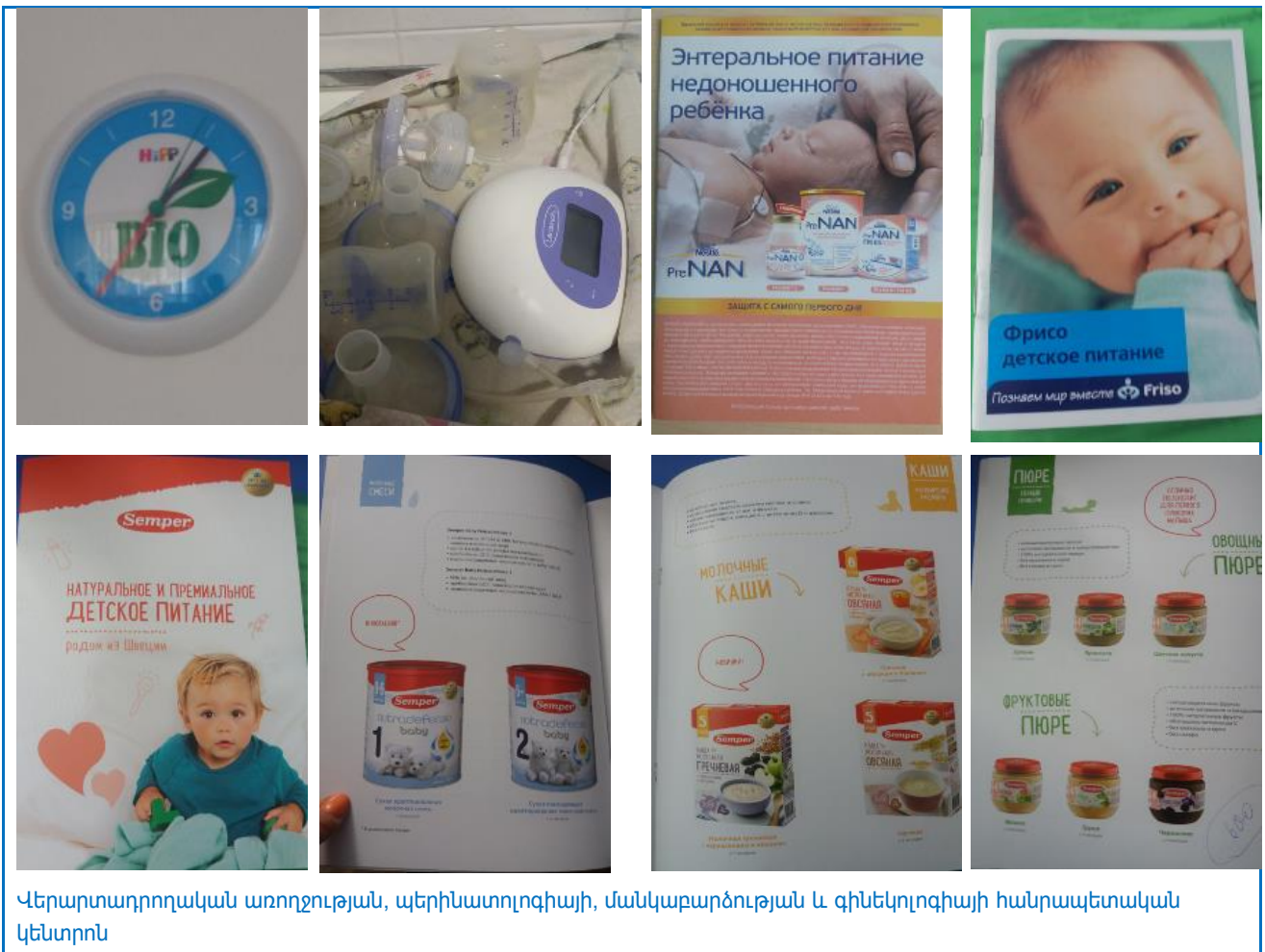
- ✓ 7 ծննդատներ/մանկաբարձական բաժանմունքներ Երևան քաղաքում, որից 4-ը «մանկանը բարեկամ».
- ✓ Մարզային 1 «Մանկանը բարեկամ հիվանդանոց» և 4 բժշկական կենտրոնների մանկաբարձագինեկոլոգիական բաժանմունքներ, կանանց կոնսուլտացիաներ և մանկաբուժական բաժանմունքներ, պոլիկլինիկաներ.

¹² International Code of Marketing of Breast-milk Substitutes, WHO 1981
http://www.who.int/nutrition/publications/code_english.pdf

- ✓ Նորածնային պաթոլոգիայի, վերակենդանացման և մանկաբուժական բաժանմունքներ, պոլիկլինիկաներ Երևան քաղաքում, որոնցից 1 պոլիկլինիկան՝ «մանկանը բարեկամ».

Դիտորդների կողմից այցելած 20 բուժփմասարկներից 18-ում հայտնաբերվել են Humana և HIPPO ընկերությունների օրացույցներ, HIPPO ընկերության տարբերանշանով ժամացույցներ, շպատելի մետաղյա տուփեր, գրիչներ, թուղթ նշումների համար, Humana և Nestle ֆիրմայի կրծքի կաթի հարստացուցիչներ՝ միանգամյա օգտագործման չափաբաժիններով, Semper, Friso, Nestle ընկերությունների գրքույկներ, որոնք պարունակում են Օրենքի և Միջազգային օրենսգրքի խախտումներ. օրինակ՝ պարունակում են արտադրանքի վերաբերյալ առողջական պնդումներ, ցուցադրում են 6 ամսականից փոքր երեխաների համար նախատեսված հավելյալ սնունդ և այլն: Վերարտադրողական առողջության, պերինատոլոգիայի, մանկաբարձության և գինեկոլոգիայի հանրապետական կենտրոնի ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունքում հայտնաբերվել են նաև Lansinoh ընկերության շշերի ստերիլիզատոր:

Ըստ բուժաշխատողների շշերն անվանական էին և նախատեսված մայրական կաթի համար, սակայն ըստ բժշկական արձանագրությունների (պրոտոկոլ-հեղ.) նորածինները չպետք է կերակրվեն շշով, այլ նազոգաստրալ զոնդով, գդալով կամ բաժակով:

Վերարտադրողական առողջության, պերինատոլոգիայի, մանկաբարձության և գինեկոլոգիայի հանրապետական կենտրոն

«Բեզլարյան կենտրոն» ՓԲԸ

Մոր և մանկան առողջության պահպանման գիտահետազոտական կենտրոն

«Սուրբ աստվածամայր» ԲԿ-ի նորածնային պարտիզայի բաժանմունք

Աբովյանի ծննդատուն բժշկների սեյսյակ

Շենգավիթ ԲԿ-մանկաբարձական բաժանմունք

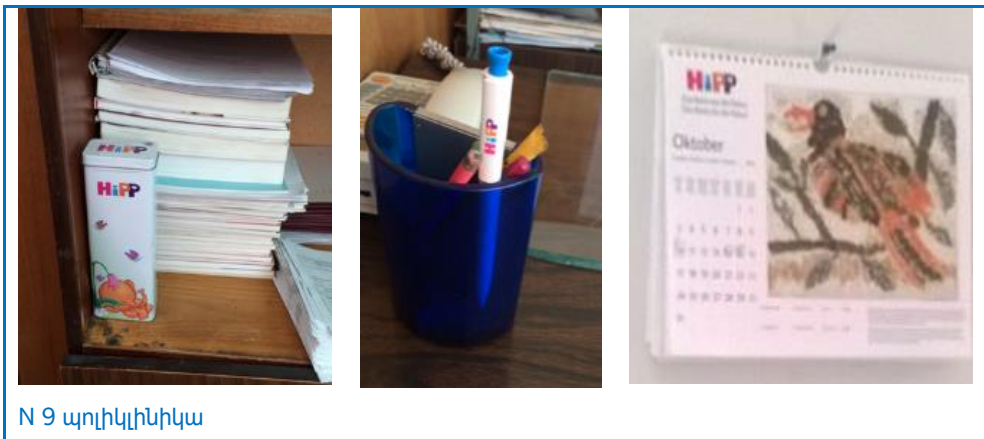
«Աստղիկ» ԲԿ – Կանանց կոնսուլտացիա

«Աստղիկ» ԲԿ – Ծննդատուն

Մոր և մանկան առողջության պահպանման գիտահետազոտական կենտրոն

Երկու ծննդատներում հայտնաբերվել են սաև կաթնախառնուրդի տուփեր, սակայն դրանցից մեկը, ըստ բուժանձնակազմի, առանց ծնողական ինսամֆի մնացած երեխայի համար էր և գնված իրենց ծննդատան դեղատնից՝ սովորական եղանակով, մյուսը՝ նախատեսված էր քառյակ երեխաներին կերակրելու համար և գնել էին ծնողները:

N 9 պոլիկլինիկա

Դիտորդները հայտնաբերել են, որ «Սլավմեր» ԲԿ ծննդատան ինտենսիվ ինսամֆի բաժնում բուժվող 2 նորածիններին կերակրում էին HIPP տեսակի կաթնախառնուրդով՝ չնայած նրանց համար լավագույն սնունդը մայրական կաթն է: Բժիշկների խորհրդով HIPP տեսակի կաթնախառնուրդ են տալիս կեսարյան հատմամբ ծնված նորածիններին առաջին 2-3 ժամվա ընթացքում, ինչպես սաև կրծքով սնուցման հակացուցում ունեցող և ընկեցիկ նորածիններին, սակայն հակացուցումներն իրականում հիմնավորված չէին:

Աշտարակի ծննդատանը նման դեպքերում նշանակվում է Frisolac տեսակի կաթնախառնուրդ:

Չնայած ծննդատներում բուժաշխատողներից ոչ մեկը չի նշել, որ ընկերություններն իրենց մանկական սնունդ են առաքել, ոչ էլ որևէ մայր է նշել, որ անվճար կաթնախառնուրդ կամ մանկական սնունդ արտադրող ընկերություններից նվեր է ստացել, այնուամենայնիվ, տարբեր պոլիկլինիկաներում և հիվանդանոցներում հարցազրույց տված 25 մայրեր (հատկապես կեսարյան հատմամբ ծննդված) նշել են, որ ծննդատանն իրենց կաթնախառնուրդ են տվել, որոշ դեպքերում՝ անվճար: Անհանգստացնողն այն է, որ նույն ծննդատանը ծննդաբերած բոլոր մայրերին սովորաբար նույն կաթնախառնուրդն է խորհուրդ տրվում, որը վաճառվում է բուժփմասարկի տարածքում գտնվող դեղատանը:

Օրենքի՝ մանկական սննդի և հարակից ապրանքների վաճառքին վերաբերող 11-րդ հոդվածի 1-ին կետը սահմանում է. «առողջապահական կազմակերպությունների կողմից մանկական սննդի և հարակից ապրանքների վաճառքն արգելվում է», մինչդեռ բազմաթիվ բուժփմասարկներում կան դեղատներ, որտեղ

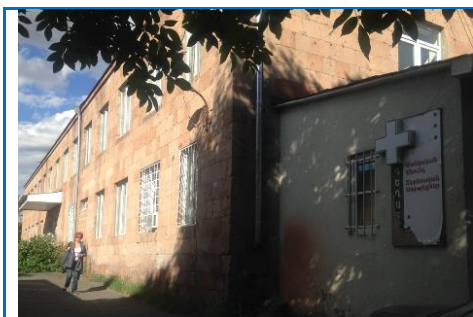
մանկական սնունդ և հարակից ապրանքներ են վաճառվում և անգամ խրախուսվում են, օրինակ՝ գեղջերի միջոցով:

Վաղարշապատի հիվանդանոցի դեղատուն

Սլավմեդ ԲԿ ծննդատան դեղատուն

Աշտարակի պոլիկլինիկայի դեղատուն

16 բուժհիմնարկներում մոնիտորները հայտնաբերել են բուժաշխատողների և/կամ մայրերի համար նախատեսված գրքույկներ, որոնք բուլորն էլ Օրենքի և Միջազգային օրենսգրքի խախտումներ են պարունակում, օրինակ՝ Աստղիկ ծննդատանը հայտնաբերվել են Baby-Nova-ի բուկլետներ՝ ծծակների և շշերի գովազդով (տես նկարը էջ 34-ին), Աշտարակի ծննդատանը բժիշկների սենյակում առկա էր էր Nestle News գիտա-պրակտիկ բրոշյուրի N 44-ը՝ նախատեսված մանկաբույժների և նուտրիցիոլոգների համար:

Թեման պրոբիոտիկներն են, իսկ վերջին էջում NESTOGEN-ի գովազդն է, որը պարունակում է բազմաթիվ առողջական պնդումներ՝ պարունակում է ունիկալ լակտոբակտերիաներ *L. reuteri*, պրեբիոտիկներ Prebio, որոնք նպաստում են.

- փսխումների և կոլիկաների կանխարգելմանը
- առողջ միկրոֆլորայի կազմավորմանը
- կանոնավոր փափուկ կղանքին

Nestle-ի տեղեկատվական թեթիկ բուժաշխատողների համար

Առաջարկվում է նաև մանկական սնուցման խորհրդատվություն և տրվում է նաև Nestle-ի «խնամքի գծի» հեռախոսահամարը, էլեկտրոնային հասցեն և կայքի հասցեն՝ www.nestlebaby.ru, որտեղ արդեն օգտագործվում են խրախուսման ամենատարբեր ձևերը՝ մրցնակներ, նվերներ շիլաների յուրաքանչյուր տուփին առկա կողերն ուղարկելու դեպքում (ակցիաներն, իհարկե, գործում են միայն Ռուսաստանի տարածքում), առողջական պնդումներով խրախուսական նյութեր և այլ:

Հայտնաբերվել են նաև Ընկերությունների կողմից մայրերի համար նախատեսված մի շարք բուկլետներ, ինչը խախտում է Օրենքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետը, համաձայն որի ընկերություններին «արգելվում է մանուկների և վաղ տարիքի երեխաների սնուցման հետ առնչվող տեղեկատվական կամ ուսուցողական նյութերի տրամադրումը, տարածումը, ուսուցողական գործունեության ծավալումը, բացառությամբ լիազոր մարմնի հետ համաձայնեցված, մանկական մեղի և հարակից ապրանքների հատկանիշների գիտական ասպեկտներին կամ օգտագործման եղանակներին վերաբերող տեղեկատվության տրամադրման»:

Nestle-ի գրքույկ մայրերի համար

Սուրբ աստվածամայր ԲԿ պոլիկլինիկայում հարցազրույցի ընթացքում բժիշկները նշել են, որ իրենց սովորաբար ամիսը մեկ անգամ հրավիրում են Nestle-ի կողմից կազմակերպված վեբինարների: Սա նույնպես ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետի խախտում է:

Աշտարակի պոլիկլինիկայում բուժաշխատողների հետ հարցազրույցի ընթացքում բացահայտվել է, որ սոցիալապես անապահով («Փարոս» համակարգում ընդգրկված) և թերբաշուրջան ինդիր ունեցող երեխաներին տրամադրում են անվճար կաթնախարնուրդ, որը բժշկի նշանակման հիմքով ձևակերպված պատվերի հիման վրա ձեռք են բերում ընդհանուր հիմունքներով:

Էջմիածնի պոլիկլինիկայում մայրերի հետ հարցազրույցի ընթացքում պարզվեց, որ նրանցից մեկը երեխայի համար ծնված օրվանից պոլիկլինիկայից անվճար ստանում է Frisolac տեսակի կաթնախարնուրդ՝ կրծքի կաթի բացակայության հետ կապված:

Կաթնախառնուրդների նման անհիմն անվճար տրամադրումը խախտում է ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածը մանկական սննդի և հարակից ապրանքների անվճար կամ ցածր գներով տրամադրման վերաբերյալ, համաձայն որի «ՀՀ կառավարության 25 սեպտեմբերի 2015թ. սահմանած N 1105-Ն կարգի» մանկական սնունդը և հարակից ապրանքներն անվճար կամ ցածր գներով կարող են տրամադրվել՝

- 1) առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաներին.
- 2) բժշկական ցուցումներով հատուկ սնուցողական պահանջներ ունեցող երեխաներին.
- 3) մայրական կաթով կերակրման բժշկական հակացուցումների դեպքում»:

Վաճառքի կետեր

Դիտորդները մեծ քանակությամբ խախտումներ են հայտնաբերել նաև վաճառքի կետերում սուպերմարկետներում, մթերային խանութներում, դեղատներում:

Վաճառքի 26 կետերում հայտնաբերվել են մանկական սննդի զեղչեր, հատուկ առաջարկներ և հատուկ ցուցադրումներ, մինչդեռ ՀՀ օրենքի 12-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով «խրախուսման արգելված ձևերն ընդգրկում են հատուկ ցուցահանդես-վաճառքները, շնորհանդեսները, շահումները, պարգևների, մրցանակների, նվերների շնորհումը, զեղչի կտրոնների կիրառումը, ինչպես նաև զեղչային կամ որևէ այլ խրախուսական նպատակներ հետապնդող գնային քաղաքականության վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակումը, ցուցադրումը, տարածումը կամ այլ ձևով հրապարակայնորեն հասանելի դարձնելը»:

Վաճառքի կետերում մանկական սննդի զեղչերը, հատուկ ցուցադրումները, խրախուսող պաստառների, հասակաչափերի և այլնի առկայությունը խախտում է նաև Միջազգային օրենսգիրքը:

Դեղատուն «Bonus»
Հասցե՝ Բագրատուկյաց 18

Ալֆա Ֆարմ դեղատներ
Հասցեներ՝ Շինարարի փող. և Կոմիտաս 46

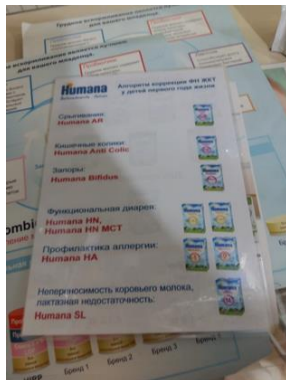
Վաճառքի կետերում հայտնաբերվել են նաև մանկական սնունդ խրախուսող հասակաչափեր (Heinz), Nestle-ի շիլաների ակցիայի վերաբերյալ պաստառ, Semilac 2 խրախուսող պաստառ, Beby Nova-ի ցուցահանդես վաճառք, Nestle, HIPPI, Semilac, Humana, Friso, Heinz ընկերությունների կողմից մայրերի համար նախատեսված մի շարք բուկլետներ, ինչը խախտում է Օրենքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետը:

Դեղատուն «Գեդեոն Ռիխտեր»,
Հասցե՝ Գարեգին Նժդեհի 2/43

Ծիրան սուպերմարկետ
Հասցե՝ Շինարարներ 15

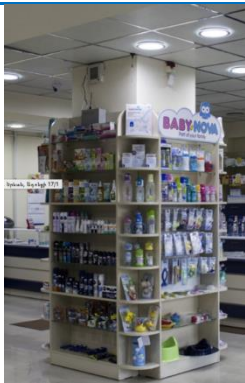
Դեղատուն «36.6», Հասցե՝ Բազրատունյաց 8

Դեղատուն «Pharmash»
Հասցե՝ Բագրատունյաց 10

N 9 պոլիկլինիկայի դեղատուն

Դեղատուն Nataly Pharm
Հասցե՝ Արևոցի 17/1

Դեղատուն Nataly Pharm
Հասցե՝ Տաշիր առևտրի կենտրոն

Դեղատուն 36,6, Հասցե՝ Արվյան, 36 2

Մանկական սննդի գովազդ ու խրախուսում

Հասարակության շրջանում Ընկերությունների կողմից իրականացվող գովազդի և խրախուսման մասին տեղեկություններ ստանալու համար դիտորդները ուսումնասիրել են մասնագիտական ամսագրերը և դեղագործական ուղեցույցները, հանրամատչելի ամսագրերը, թերթերը, հեռուստահաղորդումները, ռադիոհաղորդումները, գովազդային վահանակները, Ընկերությունների կայքերը և սոցիալական կայքերը:

Դիտորդները չեն հայտնաբերել մանկական սննդի գովազդ Հայաստանում արտադրված մասնագիտական և հանրամատչելի ամսագրերում կամ հայկական հեռուստահաղորդումներում և

ռադիոհաղորդումներում (ի տարբերություն Նախորդ մոնիտորինգների¹³), սակայն մալուխային հեռարձակմամբ հեռուստածրագրերում մանկական սննդի շատ ագրեսիվ գովազդը հասնելի է ազգաբնակչության մի մասին:

Մանկական սնունդ գովազդող վահանակ դեղատան պատին

Դիտորդները չեն հայտնաբերել գովազդային վահանակներ, բացառությամբ Շենգավիթ համայնքում դեղատան վրա առկա այս վահանակի:

Մանկական սննդի գովազդն ու խրախուսումը փողոցային վահանակներից, ամսագրերից, հեռուստատեսությունից և զանգվածային այլ լրատվամիջոցներից տեղափոխվել է էլեկտրոնային հարթակ՝ աննախադեպ տարածում գտնելով ընկերությունների կայքերում և սոցիալական կայքերում:

<p>ատաստիղ</p>	<p>Մանկական երիցուկի թեյ</p> <p>200գ , 1-ին շաբաթից սկսած</p> <ul style="list-style-type: none"> • չի պարունակում արհեստական ներկանյութեր • չի պարունակում արհեստական բուրավետ նյութեր • չի պարունակում կոնսերվանտներ • չի պարունակում գլյուտեն <p>Կարգավ ավելին >></p> <p>Մանկական թեյ խոտաբույսերով</p> <p>200գ , 2 ամսականից սկսած</p> <ul style="list-style-type: none"> • չի պարունակում արհեստական ներկանյութեր • չի պարունակում արհեստական բուրավետ նյութեր • չի պարունակում կոնսերվանտներ • չի պարունակում գլյուտեն 	<p>HiPP-ի ֆեյսբուքյան էջում մանկական թեյի խրախուսում՝ սկսած 1 շաբաթականից և ակցիա շիլաների համար</p>
<p>HiPP ընկերության ֆեյսբուքյան էջում մանկական թեյերի խրախուսում՝ սկսած 1 շաբաթականից և երկու ամսականից</p>		

HiPP ընկերության կայքում (www.hipparmenia.am) կամ ֆեյսբուքյան էջում¹⁴ նշված է. «Կրծքով սնուցումը կյանքի լավագույն սկիզբն է և լիարժեք սնունդ մանկկի համար: Մայրական կաթի մեջ պարունակվում են այն բոլոր սննդարար նյութերը, որոնք անհրաժեշտ են **Նորածնին** (ուշադրություն դարձրե՛ք՝ Նորածնին և ոչ թե վաղ հասակի երեխային)»: Միաժամանակ տեղադրված է մեջբերում «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 158 հոդվածի 15-րդ և 16-րդ կետերից, որտեղ նշվում է, որ «Մինչև 6 ամսական մանուկների համար մանկական կաթնախառնուրդ

¹³ Օրենսգրքի խախտումներ 2011. «Ինչպես են ընկերությունները խախտում «Կրծքի կաթի փոխարինիչների վաճառահաման միջազգային օրենսգիրքը» և ԱՀԱ հետազգ որոշումները»

¹⁴ <https://www.facebook.com/search/top/?q=Hipp-Armenia>

չհանդիսացող ցանկացած սննդամթերքի վաճառքը առաջացնում է տուգանքի նշանակում սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երեքհարյուրապատիկի չափով» և հենց կողքին կտեսնեք մանկական թեյեր՝ սկսած 1 շաբաթականից կամ երկու ամսականից, շիլաներ՝ 4 ամսականից, ընդ որում այդ մթերքների համար նույնիսկ ակցիաներ են գործում: Օրենքի 12-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետի համաձայն «խրախուսման արգելված այլ ձևերը ընդգրկում են հատուկ ցուցահանդեսվաճառքները, շնորհանդեսները, շահումները, պարգևների, մրցանակների, նվերների շնորհումը, գեղջի կտրոնների կիրառումը, ինչպես նաև գեղջային կամ որևէ այլ խրախուսական նպատակներ հետապնդող գնային քաղաքականության վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակումը, ցուցադրումը, տարածումը կամ այլ ձևով հրապարակայնորեն հասանելի դարձնելը»:

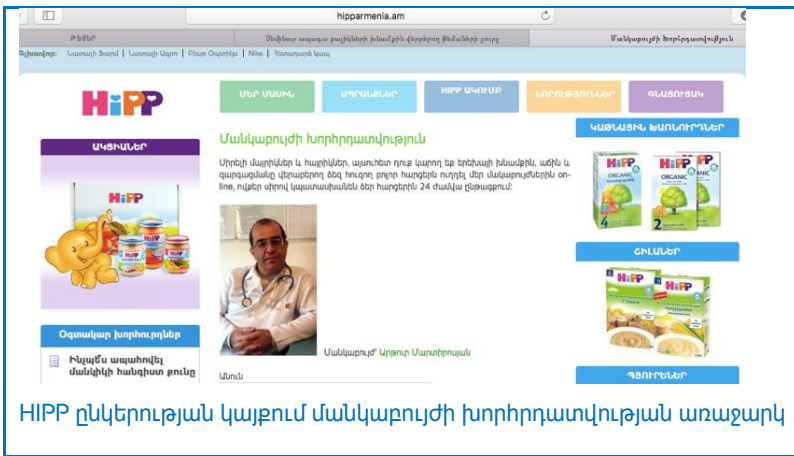
Մանկական սննդի ողջ տեսականու, այդ թվում՝ մանկական կաթնախառնուրդների համար, նշված են առողջական պնդումներ. օրինակ՝ «Մանկական չոր կաթնային խառնուրդ HiPP 1 Կոմբիոտիկ, 300 գր, (Ապրանքի կոդը: HiPP 1 COMBIOTIC)» -ի համար գրված է՝

- պրոբիոտիկներ սննդային մանրաթելեր՝ կաթնաշաքարից ստացված գալակտոօլիգոսախարիդներ
- պրոբիոտիկներ՝ պրոբիոտիկ կաթնաթթվային բակտերիաների մշակաբույսեր՝ lactobacillus fermentum hereditum
- երկարաշղթա չիտեցած ճարպաթթուներ (ICP)
- պարունակում է միայն կաթնաշաքար (լակտոզա)
- պատրաստված է օրգանական մթերքից
- չի պարունակում սնձան (գլյուտեն)

Չարկ է նաև նշել, որ բոլոր պիտակները օտար լեզվով են և չեն համապատասխանում Օրենքով պիտակների համար սահմանված պահանջներին:

Կայքում առաջարկվում է նաև մանկաբույժի շուրջօրյա խորհրդա-սովորյուն, մինչդեռ Օրենքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 5-րդ կետն արգելում է ընկերություններին «հղի կանանց կամ կերակրող մայրերի, մանուկների և վաղ տարիքի երեխաների ծնողների կամ նրանց ընտանիքների անդամների համար ծնելիության, հղիության, երեխայի ծննդի և սնուցման հետ առնչվող իրադարձություններ, միջոցառումներ, մրցույթներ, խորհրդատվական հեռախոսագծերի գործունեություն կամ արշավներ հովանավորելը»:

HIPP ընկերության կայքում մանկաբույժի խորհրդատվության առաջարկ

Նույն այդ կետի խախտումներ են նաև ընկերության վեբ կայքում լուսաբանվող մայրերի համար կազմակերպված միջոցառումները, այդ թվում 2016թ. փետրվարի 12-ին «Մոսկվայի տան» կոնֆերանսների դահլիճում տեղի ունեցած սեմինարը՝ «0-1 տարեկան երեխաների պրոֆիլակտիկ մերսում» և «Հավելյալ սնուցում» թեմաներով և «Մարտի մեկին միջազգային շուկայում Հայաստանում ծնողներին քաջ հայտնի HIPP ընկերության կողմից նախաձեռնված հետաքրքիր միջոցառումը՝ նվիրված փոքրիկների ճիշտ ու գրագետ խնամքի կազմակերպմանը», որի ընթացքում ի դեպ ըստ ընկերության «դասախոսություններն ուղեկցվեցին փոքրիկ մանկիկ-մանեկենի օգնությամբ՝ մերսման ու կրծքով կերակրման գործնական ցուցադրություններով» և մանկական սննդի գովազդով և համոտեմամբ:

Սեմինար ապագա բալիկների խնամքին վերբերող թեմաների շուրջ

Մարտի մեկին միջազգային շուկայում, այդ թվում նաև՝ Հայաստանում ծնողներ...

Սեմինարը՝ «0-1 տարեկան երեխաների պրոֆիլակտիկ մերսում» և «Հավելյալ սնուցում» թեմաներով

Փետրվարի 12-ին «Մոսկվայի տան» կոնֆերանսների դահլիճում տեղի ունեցավ «Հի...

Մայրերի համար կազմակերպված միջոցառումների լուսաբանում HIPP ընկերության վեբ կայքում

Ընկերության կողմից հյուրասիրություններ և նվերներ էլ են եղել: (տես http://natalipharm.am/hy/natali_news_item/10/)

Մայրերի համար կազմակերպված սեմինարի լուսաբանում HIPP ընկերության վեբ կայքում

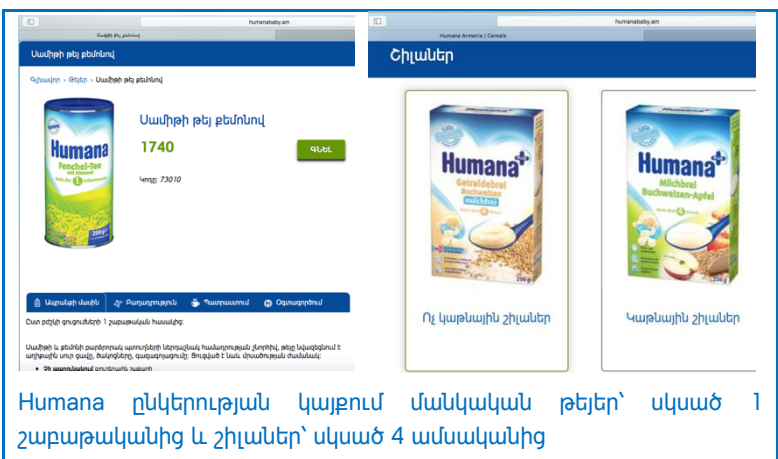
HIPP ընկերությունը մայրերի համար կազմակերպում է նաև առցանց սեմինարներ և վեբինարներ, ինչը Օրենքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 5-րդ կետի խախտում է:

Մայրերի համար կազմակերպված վեբինարի և առցանց սեմինարի լուսաբանում HIPP ընկերության վեբ կայքում

Համանման խախտումներ են հայտնաբերվել նաև Humana-ի՝ <http://humanababy.am> կայքում.

- թեյ՝ սկսած 1 շաբաթականից (պիտակին առկա են նաև առողջական պնդումներ)
- շիլաներ՝ սկսած 4 ամսականից
- գնային առաջարկներ մանկական սննդի, նույնիսկ կաթնախառնուրդների համար (12-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետի խախտում)

Humana ընկերության կայքում մանկական թեյեր՝ սկսած 1 շաբաթականից և շիլաներ՝ սկսած 4 ամսականից

Գնային առաջարկներ մանկական սննդի, նույնիսկ կաթնախառնուրդների համար

Գնային առաջարկներ մանկական սննդի, նույնիսկ կաթնախառնուրդների համար Humana ընկերության կայքում

- Նվերներ
- Միջոցառումներ մայրերի և երեխաների համար, ինչն արգելվում է 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետով:
- Մանկաբույժի խորհրդատվություն, որը նույնպես արգելվում է 13-րդ հոդված 1-ին մասի 6-րդ կետով:

Humana ընկերության կայքում մանկաբույժի խորհրդատվության առաջարկ

Բեյբի-Սիմ ՍՊԸ-ն իր www.babysim.am կայքում խրախուսում է Semilac (Abbot Nutrition) և Bebi (DrogaKulinska) ապրանքանիշների մանկական սնունդը՝

Similac
ԱՌՆՏ ԱՐՄԱԿԵՆՈՒ ՑՈՒՒՒ

Կրթնով կերակրումը ԱՄԱԳՈՒՅՆ է: Կրթի կարգ կատարյալ սնունդ է մանուկների առողջ աճի և զարգացման համար:

ԱՐԱ/ԴՈՒԱ (Օ՛վնա-3/Օ՛վնա-6)
 • Գրգռանկեղք (ԳՍԿ) և երկնաթուղիներ
 • Վանիլ ԳՈՒ արտադրում յուրի, ներհանրաբեհ և կոնսերվանտներ

Լակտոսին
 • ԴՂ կոմպլեքս
 • Փրոբիոտիկներ (B.Lactis)
 • ԱՐԱ/ԴՈՒԱ (Օ՛վնա-3/Օ՛վնա-6)
 • Գրգռանկեղք (ԳՍԿ) և երկնաթուղիներ
 • Վանիլ ԳՈՒ արտադրում յուրի, ներհանրաբեհ և կոնսերվանտներ

Պարպիկի, Կանաչայի, ԱՄԼ-ի և շատ այլ երկրների մակարոններից ընտրում են Similac:

РАЗВИТИЕ МОЗГА И ЗРЕНИЯ
 АРА/ДНА
 Лактоза
 Холин
 Железо
 Цинк

КОМФОРТНОЕ ПИЩЕВАРЕНИЕ
 Пробиотики
 Пробиотики
 Без пальмового масла

Нуклеотиды
 Пробиотики
 Пробиотики

Առողջական պնդումներ մանկական սննդի օտարալեզու պիտակների

ՄԻԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ
շիլաներ **ԱՅՑԻ ԿԱՅՈՎ**

Bebi
Դոգատարություն և օգուտ ներդաշնակ աճի համար

«Bebi Probiotum» այն կայուն շիլաների արավելությունները
 Տեղում աճի զարգացում
 Այն կայուն շիլաները լուծվում են սնունդից և քրտնից այն արագ սնունդն արագորեն կարգավորում է ընտանոցի և մանուկների առողջ աճը և զարգացումը:
 Կիտակները և հանքային նյութերը հաստատված քաղաքացուրեն
 «Bebi Probiotum» հիմնականում և վառակ աճի կայուն շիլաները պատկանում են անտեսող սնունդի կրթության փոփոխմանը: Տեղում և մեղր երկնաթուղի մանուկների առողջ աճի համար կայուն առաջին օրվա ընտանիքը:

BENEO պրոբիոտիկներ, որոնք կապտում են աղիների առողջ փնդոթորակ զարգացումը:
 Bebi Probiotum այն շիլաների քաղաքացուրեն այն արագ և պրոբիոտիկներ, որոնք անհրաժեշտ են աղիների առողջ փնդոթորակ զարգացմանը, կարգավորում են մանուկների ներհանրաբեհ: Ինչպես նաև ներհանրաբեհ կարգավորում:

Bebi
ДЕТСКАЯ БЕЗМОЛОЧНАЯ КАША
ГРЕЧНЕВАЯ С ОЛИВНЫМ МАСЛОМ
Первый прикорм

Bebi
ДЕТСКАЯ БЕЗМОЛОЧНАЯ КАША
ОСВЯЩЕНАЯ С ОЛИВНЫМ МАСЛОМ
Первый прикорм

Առողջական պնդումներ Bebi ընկերության մանկական սննդի օտարալեզու պիտակներին և ընկերության կայքում

Similac

Առողջական պնդումներ Similac ընկերության կայքում

- օգտագործելով բազմաթիվ առողջական պնդումներ
- առաջարկելով շիլաներ 4 ամսական հասակից, որոնք նույնպես պարունակում են առողջական պնդումներ

Similac

Առողջական պնդումներ Similac ընկերության կայքում

БИОФИДИАТЕРИИ
 СИСТЕМА ЗАЩИТЫ ЖИВОТИКА
 БЕЗ ПАЛЬМОВОГО МАСЛА

Пробиотики

Bebi ընկերության շիլաներ 4 ամսական հասակից, որոնք պարունակում են առողջական պնդումներ Դիտակներն օտարալեզու են

Bebi ընկերության կաթնախառնուրդների պիտակներն օտարալեզու են և պարունակում են առողջական պնդումներ

- Առողջական պնդումներ են պարունակում նաև Bebi կաթնախառնուրդները

Օրենքի 12-րդ հոդված (Մանկական սննդի և հարակից ապրանքների գովազդը և խրախուսումը) 3 կետի համաձայն հավելյալ սննդի գովազդը թույլատրվում է միայն այն դեպքերում, եթե՝

- 1) չի գովազդվում առողջապահական կազմակերպություններում
- 2) հավելյալ սննդի մասին տրամադրվող ցանկացած տեղեկություն խրախուսում է բացառապես կրծքով կերակրումը կյանքի առաջին 6 ամիսների ընթացքում և շարունակական կրծքով կերակրումը մինչև երկու տարեկան հասակը:

Հոդված 11-ի (Մանկական սննդի և հարակից ապրանքների վաճառքը) 1. 3) կետով նույնիսկ արգելվում է մանկական կաթնախառնուրդ չհանդիսացող սննդամթերքը վաճառել կամ ներկայացնել որպես պիտակի 6 ամսականից փոքր մանուկների կերակրման համար: Այնուամենայնիվ, ներկայումս շուկայում առկա բոլոր ընկերություններն էլ խրախուսում և վաճառում են 6 ամսականից փոքր երեխաների համար մակնշված մանկական սնունդ՝ շիլաներ, խյուսեր, հյուրթեր, թխվածքաբլիթներ, թեյեր և այլ (տես <http://www.aragilbaby.am/shop-1>, <http://megamall.am>, <http://sas.am> և բազմաթիվ այլ կայքեր, որտեղ կատարվում է նման մանկական սննդի վաճառք և առաքում):

Մանկական սննդի և հարակից ապրանքների պիտակներ

Դիտորդները մանկական սննդի և հարակից ապրանքների պիտակներն ուսումնասիրելիս հայտնաբերել են Օրենքի բազմաթիվ խախտումներ: Օրենքի ընդունումից հետո պիտակներն ընդհանապես չեն փոխվել:

Օրենքի հոդված 4-ի 15) կետում մանկական սննդի և հարակից ապրանքների պիտակը սահմանվում է որպես «նշագրում, նշան, պատկերավոր կամ այլ նկարագրական նյութ՝ գրված,

տաված, գարդանախշված, տրաֆարետով ներկված, դրոշմված, քանդակադրոշմված, որը փակցված է կամ այլ ձևով հանդես է գալիս մանկական սննդի և հարակից ապրանքների վրա»:

Համաձայն Օրենքի մանկական սննդի պիտակներին ներկայացվող պահանջների վերաբերյալ 16-րդ հոդվածի 1-ին մասի «մանկական սննդի պիտակները պետք է լինեն հայերենով և ընթերցելի տառաչափով», մինչդեռ դիտորդները մանկական սննդի հայերեն լեզվով որևէ պիտակ չեն գտել:

Հոդված 16-րդ հոդվածի 1-ին մասին 2-րդ կետը պահանջում է, որ պիտակին նշվի «երեխաների տարիքային խումբը՝ թվանշաններով, որոնց համար նախատեսված է մանկական սնունդը, ընդ որում՝ հավելյալ սնուցման համար նախատեսված դեպքերում նշված տարիքը չպետք է փոքր լինի 6 ամսականից», սակայն բոլոր ընկերություններն էլ խախտում են այս պահանջը՝ վաճառահանելով շիլաներ, խյուսեր և թխվածքաբլիթներ՝ սկսած 4 ամսականից: Նեսթլեյի շիլան չի պարունակում երեխաների տարիքային խումբ՝ թվանշաններով, որոնց համար նախատեսված է մանկական սնունդը: Պարզ է, որ այն փոքր է 6 ամսականից:

Հավելյալ սնունդ՝ շիլաներ, խյուսեր և թխվածքաբլիթներ՝ սկսած 4 ամսականից
Պիտակներն օտարալեզու են

Տարբեր ընկերությունների թեյեր, հյութեր և խյուսեր՝ սկսած 4 ամսականից
Պիտակներն օտարալեզու են

Զեն պահպանվում նաև 16-րդ հոդված 1-ին մասի մնացած 8 կետերը:

Նույն հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ, 4-րդ և 5-րդ կետերով արգելվում է «մանկական սննդի պիտակների վրա տեղադրել երեխայի նկարներ» և «դրանց պատրաստման եղանակների լուսաբանման հետ առնչությունն չունեցող լուսանկարներ, նկարներ կամ այլ գրաֆիկական պատկերներ», «ցանկացած գրառում, որը հավաստիացնում կամ հնարավոր է համարում կապը տվյալ արտադրանքի կամ նրա բաղադրիչ մասերի և առողջության, աճի կամ զարգացման միջև» ինչը հանդիսանում է սննդային և առողջական պնդում: Օրենքի նույն հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին և 2-րդ

Կետերով արգելվում է «մանկական և վաղ տարիքի երեխաների կաթնախառնուրդների պիտակների վրատեղադրել կրծքով կերակրումը նսեմացնող կամ արհեստական սնուցումը գովաբանող բովանդակությամբ որևէ տեքստ», ինչպես նաև «տեղադրել «մայրականացված», «մարդկայնացված» կամ կրծքի կաթի հետ որևէ համեմատություն ենթադրող արտահայտություններ»:

Տարբեր ընկերությունների կաթնախառնուրդներ, որոնց պիտակներն օտարալեզու են և պարունակում են խրախուսող նկարներ և առողջական պնդումներ

Մանկական կաթնախառնուրդների այս բոլոր պիտակները պարունակում են դրանց պատրաստման եղանակների լուսաբանման հետ առնչություն չունեցող լուսանկարներ, նկարներ և գրաֆիկական պատկերներ (կենդանիների նկարները իդեականացնում են արհեստական սնուցումը), գրառումներ, որոնք հավաստիացնում են կապը տվյալ արտադրանքի/նրա բաղադրիչ մասերի և առողջության, աճի կամ զարգացման միջև (մենդային և առողջական պնդումներ):

Հոդված 16-ի 3-րդ մասը նախատեսվում է սահմանել մանկական մենդի պիտակներին ներկայացվող լրացուցիչ պահանջներ, որոնք սակայն դեռ չեն ընդունվել կառավարության կողմից, ինչն իր հերթին նպաստում է պիտակներում առկա խախտումներին:

Հարակից ապրանքների օտարալեզու պիտակներ

Օրենքի 17-րդ հոդվածը սահմանում է «Հարակից ապրանքների պիտակներին ներկայացվող պահանջները», ըստ որի հարակից ապրանքների պիտակները հայերենով և ընթերցելի տառաչափով պետք է պարունակեն որոշակի տեղեկատվություն: Օրենքի այս հոդվածի բոլոր կետերը նույնպես խախտվում են՝ չկան հայերեն մակնշումներ, չի պարունակվում անհրաժեշտ տեղեկատվությունը:

Ընկերությունների տեղեկատվական և ուսուցողական նյութեր

Մանկական սնուցման վերաբերյալ տեղեկատվության տրամադրումը կանոնակարգվում է Օրենքի 20-րդ հոդվածով «տեղեկատվական և ուսուցողական նյութերը մանկական սնուցման, մանկական սննդի և հարակից ապրանքների վերաբերյալ»:

Դիտորդները բազմաթիվ տեղեկատվական և ուսուցողական նյութեր են հայտնաբերել՝ նախատեսված բուժաշխատողների և մայրերի համար: Դրանցից ոչ մեկը հայերեն լեզվով չէին, ինչը 20-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի պահանջն է:

Հայերեն տեղեկատվական նյութերի համար:

HIPP ընկերության այս տեղեկատվական թերթիկը պնդում է, որ HIPP Combiotic կաթնախառնուրդը պարունակում է պրո և պրեբիոտիկներ, օմեգա 3 ճարպաթթուներ և մշակված է կրծքի կաթի օրինակով (առողջական պնդումներ, համեմատում կրծքի կաթի հետ): Թերթիկը չի պարունակում 20-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի ա, բ, գ, դ, ե, զ ենթակետերով և 3-րդ մասով նախատեսված տեղեկատվությունը, պարունակում է մանկական սննդի ֆիրմային անվանումներ, ապրանքային նշաններ և արտադրողի անվանումը, մինչդեռ թերթիկի վրա նշված չէ, որ այն բուժաշխատողների համար է նախատեսված, ինչը նույն հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ ենթակետի խախտում է:

Բոլոր վերը նշված կետերը խախտվում են նաև հետևյալ դեպքերում.

HEINZ արտադրատեսակների վերաբերյալ թերթիկ

Nestle արտադրատեսակների վերաբերյալ գրքույկ

Фрисо
детское питание

Познаем мир вместе

Фрисолак Gold 1 0-6 месяцев

Полноценная молочная смесь

- Для сбалансированного или искусственного вскармливания доношенных детей
- Содержание сахарозных битеков / крахмала характерное для зрелого грудного молока (60/40)
- Жировой компонент на основе комплекса растительных масел
- ПНЖК (линолевая / альфа-линоленовая - 7 / 1)
- Эффективное соотношение вит. С / железа для наиболее полного усвоения железа
- Антиоксидантный комплекс: усилен органическими соединениями и витаминизом
- С-каротины для оптимизации жирового обмена

Дополнительные ингредиенты:
 Пробиотики-симбиотики
 Липиды

Упаковка:
 Жесткая банка 450 г

Friso Каши для детского питания

- Гречневая - с 4 месяцев, без глютена
- Рисово-кукурузная - с 3 месяцев, без глютена
- Пшеничная с фруктами - с 6 месяцев
- 4 злака - с 6 месяцев

Каши с детской молочной смесью:

- Гречневая - с 4 месяцев, без глютена
- Рисовая - с 4 месяцев, без глютена
- Рисово-кукурузная - с 3 месяцев, без глютена
- Рисово-банановая - с 6 месяцев, без глютена
- Пшеничная - с 6 месяцев
- Пшеничная с фруктами - с 6 месяцев

Упаковка:
 Картонная коробка весом 250 г

Friso Каши для детского питания

Чтобы поддерживать и укрепить иммунитет малыша, в каше ФРИСО введен комплекс «пробной защиты» **BoostImmuno** (пробиотики + селен + цинк).

Пробиотические волокна стимулируют рост и активность полезной кишечной микрофлоры – бифидобактерий и лактобацилл. Здоровая кишечная микрофлора способствует улучшению пищеварения и повышению иммунитета.

Селен входит в состав битеков козлячьих, обладающих антиоксидантной активностью, и тем самым препятствует окислительному стрессу. Селен также играет роль ключевого нутриента в механизмах защиты от вирусных инфекций.

Дефицит **цинка** крайне неблагоприятно сказывается на состоянии иммунной системы. Поступление достаточного количества цинка с пищей способствует увеличению количества иммунных клеток и повышению их способности бороться с инфекцией.

Фрисо արտադրատեսակների վերաբերյալ գրքույկ մայրերի համար

Nestlé

Выбираем первую кашу для вашего малыша

Широкая линейка вкусов

Материал для консультации
 Разработчики каш
 при консультации
 специалиста

Ассортимент каш Nestlé®

Молочные детские каши с бифидобактериями BL

Молочные детские каши с бифидобактериями BL 0-6 месяцев

Безмолочные детские каши с бифидобактериями BL

Премьерские каши **ПОМИГАЙТЕ!** + с пробиотиками и пребиотиками (бифидобактериями)

Премьерские витаминные каши **ПОЖУВАЙТЕ!** + с витамином В6

Детские каши с фруктами и фруктами

Материал 11

Nestlé-ի գրքույկ մայրերի համար

Знаком с доктором
Знаком с родителем
Знаком с Similac

Анна и Андрей

Similac – классическая смесь для полноценного питания малыша

Растите здоровыми!

СИСТЕМА ЗАЩИТЫ ЖИВОТНОГО ЦЕПОЧКА

Similac Premium – уникальный состав с пробиотиками, пребиотиками и лютеином

Мама выбирают смесь без пальмового масла

Более 60% мам выбирают смесь без пальмового масла*

СИСТЕМА ЗАЩИТЫ ЖИВОТНОГО ЦЕПОЧКА БЕЗ ПАЛЬМОВОГО МАСЛА

Как Вы относитесь к пальмовому маслу в детской молочной смеси?

48%	Соприоставляю, выбираю без пальмового масла
31%	Не считаю это проблемой
21%	Не задумывалась/не обращала внимания

Similac Premium

Комфортное пищеварение

Знаком с родителем
Знаком с наукой

Similac-ի գրքույկ մայրերի համար

Nestlé News

Бюллетень № 44

Поздравляем наших партнеров и коллег с юбилеем и благодарим за сотрудничество!

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОБИОТИКОВ У ДЕТЕЙ С ВИЗУАЛЬНОЙ ИМПЕРСОНАЛЬНОСТЬЮ

стр. 1

NESTOGEN 1

ЗДОРОВОЕ ПИТАНИЕ И ИММУНИТЕТ

Для сбалансированного питания и укрепления иммунитета малыша в составе смеси NESTOGEN 1 содержатся:

- пребиотики (инулин и олигофруктоза)
- пребиотический комплекс
- витамин В6
- линолевая кислота

NESTOGEN 1 – это идеальное питание для детей с рождения.

nestlebaby.ru 24 ЛИНЕЙКА ЗАЩИТЫ NESTOGEN

8 800 300 30 30

Nestlé-ի տեղեկատվական թերթիկ բուժաշխատողների համար

Nestle-ի այս գրքույկը նախատեսված է բուժաշխատողների համար, ուստի կարող է պարունակել մանկական սննդի ֆիրմային անվանումներ, ապրանքային նշաններ և արտադրողի անվանումը, սակայն այն պարունակում է առողջական պնդումներ և չի պարունակում 20-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի բ, դ, գ ենթակետերով և 3-րդ մասի 2-րդ կետով նախատեսված տեղեկատվությունը:

Ամփոփում և առաջարկներ

Վերջին տարիների ընթացքում կրծքով սնուցման իրավիճակը Հայաստանում ընդհանուր առմամբ բարելավվել է, ինչն արտահայտվում է կրծքով սնուցման ցուցանիշների բարձրացումով (2015-2016թթ. իրականացված ՀԺԱՀ տվյալներով մինչև 6 ամսական երեխաներին բացառապես կրծքով կերակրելու ցուցանիշը նկատելիորեն բարելավվել է՝ 2010թ. 35 տոկոսից աճելով մինչ ներկայիս 45 տոկոսը):

Հատկապես լուրջ առաջընթաց է գրանցվել մանկական սնուցման ասպարեզում գործող օրենսդրության բարելավման առումով:

2014թ. նոյեմբերի 20-ին ՀՀ ԱԺ-ի կողմից ընդունվել է «Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» ՀՀ օրենքը և 2015թ. մարտի 17-ից այն ուժի է մտել: Օրենքը ներառում է միջազգային օրենսգրքի և ԱՀԱ հետագա որոշումների բոլոր դրույթները և սահմանում է օրենքի խախտումների դեպքում պատժամիջոցներ, որոնք վերաբերում են առողջապահական կազմակերպություններին, բուժաշխատողներին, վաճառքի կետերին և մանկական սնունդ արտադրողներին/ բաշխողներին:

Օրենքի ընդունումից հետո ենթադրվում էր մի շարք ենթաօրենսդրական ակտերի ընդունում, այդ թվում օրենսդրության կատարման նկատմամբ վերահսկողության և մշտադիտարկման կարգի մշակումը և մանկական սննդի պիտակներին ներկայացվող լրացուցիչ պահանջների սահմանումը, սակայն դրանք մինչ այժմ դեռ չեն ընդունվել:

Մանկական սննդի և հարակից արտադրանքի առևտրային ոչ էթիկական գովազդն ու խրախուսումը շարունակվում է, քանի որ դեռ չեն մշակվել և ներդրվել մանկական սննդի շրջանառության պետական հսկողության մեխանիզմները:

«Վստահություն» առողջապահական ՀԿ-ն մշակել է մոնիտորինգի ձեռնարկ, որով իրականացրել է «Երեխաներին կրծքով կերակրման խրախուսման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» ՀՀ օրենքի պիլոտային մոնիտորինգը:

Մոնիտորինգի ընթացքում դիտորդները ՀՀ օրենքի խախտումներ են հայտնաբերել օրենքի գործունեության բոլոր ոլորտներում.

- առողջապահական հիմնարկներում՝ ծննդատներում, մանկական հիվանդանոցներում և պոլիկլինիկաներում
- վաճառքի կետերում՝ սուպերմարկետներում և դեղատներում, հատկապես առողջապահական հաստատությունների տարածքում գտնվող դեղատներում
- մասսայական լրատվամիջոցներում՝ հատկապես մանկական սնունդ արդյունաբերող ընկերությունների կայքերում և սոցիալական կայքերում
- մայրերի և բուժաշխատողների համար ընկերությունների կողմից հրատարակված կյութերում
- մանկական սննդի և հարակից ապրանքների պիտակներում:

Հայտնաբերված խախտումները դադարեցնելու նպատակով **առաջարկվում է.**

- Մոնիտորինգի արդյունքում արձանագրված խախտումների հիման վրա կիրառել օրենքով նախատեսված պատժամիջոցներ, ինչը կնպաստի դրանց դադարեցմանը:
- Սահմանել ՀՀ օրենքով նախատեսված մշտադիտարկման կարգը՝ օգտագործելով «Վստահություն» ՀԿ-ն կողմից մշակված մոնիտորինգի փաթեթը: Ընդ որում, խորհուրդ է տրվում, որ բուժհիմնարկներ և վաճառքի կետեր կատարվող այցերը լինեն հանկարծակի, քանի որ նախորդ գգուշացված լինելու դեպքում առողջապահական հիմնարկներն արագ թաքցնում են առկա խախտումները:

- Բացի փաթեթում ներառված ոլորտներից, կառավարությունը կարող է սահմանել և վերահսկել մանկական և վաղ տարիքի երեխաների կաթնախառնուրդներից նմուշ վերցնելու, փորձաքննություն անցկացնելու և կաթնախառնուրդների գրանցման կարգը:
- Սահմանել մանկական սննդի պիտակներին առաջադրվող լրացուցիչ պահանջները՝ ընդ որում շատ կարևոր է, որ դրանք ներառեն պահանջ այն մասին, որ փոշի կաթնախառնուրդների պիտակները պատրաստման հրահանգների մեջ պետք է պարունակեն զգուշացում այն մասին, որ.
 - փոշի կաթնախառնուրդները արտադրման կամ պատրաստման ընթացքում կարող են վարակվել միկրոօրգանիզմներով.
 - կաթնախառնուրդը պետք է պատրաստել միայն մեկ կերակրման համար՝ օգտագործելով 70 °C-ի կամ ավելի տաք ջուր և
 - կաթնախառնուրդի ավելցուկը պետք է անմիջապես թափել յուրաքանչյուր կերակրումից հետո:
- Հետամուտ լինել, որ ընկերությունները փոխեն իրենց արտադրանքի պիտակները՝ պահպանելով ինչպես Օրենքով սահմանված, այնպես էլ կառավարության կողմից սահմանված լրացուցիչ պահանջները: Այդ նպատակով ընկերություններին որոշ ժամանակ տրամադրել և թույլ չտալ, որ այդ ժամկետից հետո էլ օտարալեզու և ՀՀ օրենքի խախտումներով լի պիտակներով մանկական սնունդը ներկրվի Հայաստան:
- Միջոցներ ձեռնարկել, որ կաբելային հեռուստաընկերություններում առկա մանկական սննդի գովազդը փոխարինվի այլ նյութով, օրինակ՝ սոցիալական գովազդով:
- Խստորեն վերահսկել բուժհիմնարկների կողմից մանկական սննդի խրախուսումը և մանկական կաթնախառնուրդների անվճար տրամադրումը:
- Կազմակերպել լիազոր մարմնի պարբերական հանդիպումներ, որոնց ընթացքում քննարկել առկա խախտումները և դրանք դադարեցնելու եղանակները:
- Բարձրացնել բուժաշխատողների և ընկերության ներկայացուցիչների տեղեկացվածությունը ՀՀ օրենքի հիմնադրույթներին, նրանց հետ քննարկել ՀՀ օրենքի առավել տարածված խախտումները և պահանջել, որ դրանք դադարեցնեն:

Հավելված 1. Ոսումնասիրված առողջապահական հաստատությունների ցանկ

1. Վերարտադրողական առողջության, պերինատոլոգիայի, մանկաբարձության և գինեկոլոգիայի հանրապետական ինստիտուտ ՓԲԸ
2. Մոր և մանկան առողջության պահպանման գիտահետազոտական կենտրոն
3. «Էրեբունի» բժշկական կենտրոն. ծննդատուն/«Էրեբունի» կանանց վերարտադրողական առողջության կենտրոն
4. «Բեգլարյան կենտրոն» ՓԲԸ
5. «Աստղիկ» բժշկական կենտրոնի ծննդատուն
6. «Սլավմեդ» բժշկական կենտրոնի ծննդատուն
7. Ծենգավիթ բժշկական կենտրոնի մանկաբարձական բաժանմունք
8. Հրազդանի բժշկական կենտրոն ՊՓԲԸ-ի մանկաբարձական, կանանց կոսուլտացիայի բաժանմունքներ, պոլիկլինիկա
9. «Աբովյանի ծննդատուն» ՊՓԲԸ
10. «Աբովյանի բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ-ի պոլիկլինիկա և հիվանդանոց
11. Աշտարակի բժշկական կենտրոնի մանկաբարձագինեկոլոգիական բաժանմունք, մանկաբուժական բաժանմունք, պոլիկլինիկա, կանանց կոնսուլտացիա
12. «Արտաշատի բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ-ի մանկաբարձագինեկոլոգիական բաժանմունք
13. «Վաղարշապատի հիվանդանոց» ՊՓԲԸ
14. «Սուրբ աստվածամայր» բժշկական կենտրոն ՓԲԸ-ի պոլիկլինիկա և նորածնային պաթոլոգիայի բաժանմունք
15. «Արաբկիր» բժշկական համալիր
16. «Մուրացան» հիվանդանոցային համալիրի նորածնային վերակենդանացման և մանկաբուժական թիվ 1 բաժանմունքներ, պոլիկլինիկա
17. «Նորք» ինֆեկցիոն կլինիկական հանրապետական հիվանդանոց ՓԲԸ
18. «N°8 պոլիկլինիկա» առողջապահական ՊՓԲԸ
19. Մանկական N°9 պոլիկլինիկա
20. «N°19 պոլիկլինիկա» առողջապահական ՊՓԲԸ

Հավելված 2. Մոնիտորինգի ձևաթերթիկները

ՁԵՎ 1. ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ ՄԱՅՐԵՐԻ ՀԵՏ

Այս Ձևը նախատեսված է մինչև մեկ տարեկան երեխա ունեցող մայրերի համար: Որտեղ հնարավոր է, խնդրում ենք որևէ նմուշ կամ լուսանկար կցել այս Ձևին:

Դիտորդի ԱԱՀ, N

Ամսաթիվը՝/...../..... (օր/ամիս/տարի)

Երեխայի տարիքը՝ ամսական

1. Ուտո՞ւմ է երեխան որևէ գործարանային արտադրության ուտելիք:

ԱՅՈ ՈՉ (Եթե «ՈՉ», անցեք 5-րդ հարցին)

2. Ի՞նչ տեսակի կաթնախառնուրդ կամ այլ կաթ եք օգտագործում և ինչո՞ւ:

Տեսակը	Ինչո՞ւ եք օգտագործում այս տեսակը: ¹
ա.	
բ.	
գ.	

¹ Ինչո՞ւ եք օգտագործում այս տեսակը (ընտրել համապատասխան տարբերակները): Ա. Բժշկի խորհրդով, Բ. Բուժքրոջ խորհրդով, Գ. Սնուցման մասնագետի խորհրդով, Դ. Այլ բուժաշխատողների խորհրդով, Ե. Նախորդ երեխայի հետ կապված սեփական փորձով, Զ. Գովազդի հետևանքով, Է. Ազգականների կամ ընկերների խորհրդով, Ը. Այլ պատճառով-----

(Լշեք մանրամասները)

3. Հատիկաբույսերի, շիլաների (վարսակի) կամ այլ սննդի ո՞ր տեսակն եք օգտագործում և ինչո՞ւ:

Տեսակը	Ինչո՞ւ եք օգտագործում այս տեսակը: ¹
ա.	
բ.	
գ.	

¹ Ինչո՞ւ եք օգտագործում այս տեսակը: Ա. Բժշկի խորհրդով, Բ. Բուժքրոջ խորհրդով, Գ. Սնուցման մասնագետի խորհրդով, Դ. Այլ բուժաշխատողների խորհրդով, Ե. Նախորդ երեխայի հետ կապված սեփական փորձով, Զ. Գովազդի հետևանքով, Է. Ազգականների կամ ընկերների խորհրդով, Ը. Այլ պատճառով-----

(Լշեք մանրամասները)

4. Որևէ ընկերության ներկայացուցիչ կապ հաստատե՞լ է Ձեզ հետ:

ՈՉ ԱՅՈ (Լշեք մանրամասները)-----

Կապ ընկերության ներկ. միջոցով. Գրառեք միայն այն դեպքում, եթե ընկերության ներկ. առկա էր օրենքի գործունեության ոլորտում ընդգրկված որևէ արտադրանքի հետ: Սա կարող է ներառել հղիության ընթացքում ունեցած կապերը:

Ընկերությունը	Այցելության վայրը ¹	Նպատակը ²	Մանրամասնությունները (եթե անհրաժեշտ է, օգտագործեք առանձին էջ)
ա.			
բ.			
գ.			

¹ Այցելության վայրը՝ Ա. Բուժհաստատություն, Բ. Դեղատուն, Գ. Տուն, Դ. Խանութ, Ե. Այլ -----
(մանրամասները լշեք «Այցելության վայրի» տակ)

² Նպատակը՝ Ա. Տալ տեղեկություն մանկական սնուցման վերաբերյալ, Բ. Խորհուրդ տալ որոշակի տեսակների օգտագործում, Գ. Խոսել շիլ օգտագործման օգտին, Դ. Տալ նմուշ, Ե. Տալ նվեր, Զ. Այլ----- (մանրամասները լշեք «Նպատակը»-ի տակ)

5. Ստացե՞լ եք մանկական սննդի կամ շշերի և ծծակների անվճար նմուշներ

ՈՉ ԱՅՈ (Լշեք մանրամասները)-----

Ընկերությունը	Արտադրանքի տեսակը ¹	Ո՞րտեղ/Ի՞նչպես ²	Ո՞վ այն Ձեզ տվեց ³	Նմուշ կա՞ կցված	
				Այո	Ոչ
ա.					
բ.					

գ.					
----	--	--	--	--	--

Մանրամասներ -----

¹ Արտադրանքի տեսակը. Ա.Մանկական կաթնախառնուրդ, Բ. Ուշ շրջանի կաթնախառնուրդ, Գ. Հատուկ կաթնառնուրդ, Դ.Հատիկաբույսերի շիլաներ, Ե. Մրգի/բանջարեղենի/մսի պյուրե, Զ. Քաղցրացրած խտացրած կաթ, Է. Շիշ, Ը. Ծծակներ, Թ. Այլ --

----- (մանրամասները նշեք «Արտադրանքի տեսակը» - ի տակ)

² Որտեղ/Ինչպես. Ա. Առողջապահական հաստատություն, Բ. Դեղատուն, Գ. Տուն, Դ. Խանութ, Ե. Փոստ, Զ. Այլ-----

----- (մանրամասները նշեք «Որտեղ/Ինչպես» - ի տակ)

³ Ո՞վ այն տվեց Ձեզ. Ա. Ընկերության ներկ., Բ. Բուժաշխատող, Գ. Այլ -----

----- (մանրամասները նշեք «Ով» սյունակի տակ)

6. Ստացե՞լ եք ինչ-որ գրքույկներ կամ այլ նվերներ:

ՈՉ ԱՅՈ (նշեք մանրամասները)-----

Նվերներ. գրանցեք ցանկացած առարկա, որը տրվել է օրենքի գործունեության ոլորտում ընդգրկված արտադրանքներ արտադրող կամ բաշխող որևէ ընկերության կողմից և վկայակոչում է գործունեության ոլորտում ընդգրկված որևէ տեսակ ԿԱՄ ներառում է արդյունաբերողների կամ բաշխողների անունը և առնչվում է մանուկների հետ:

Գրանցեք նաև մայրերի համար նախատեսված ընկերությունների նյութերը, որոնք առաջարկում են տեղեկատվություն մանուկների և վաղ հասակի երեխաների սնուցման վերաբերյալ: Դուք կպարզեք, որ մայրերը նախածննդյան դասընթացների ժամանակ, փոստով և այլ միջոցներով գրքույկներ, թերթիկներ, աֆիշաներ կամ գրավիչ նյութեր են ստանում: Նման նյութերը հաճախ ունենում են անվճար հեռախոսահամարներ, որոնցով կարելի է զանգել մանկական սնուցման վերաբերյալ խորհուրդ ստանալու համար:

Ընկերությունը	Նվերի տեսակը ¹	Ո՞րտեղ/Ինչպես ²	Ո՞վ այն Ձեզ տվեց ³	Նմուշ կա՞ կցված	
				Այո	Ոչ
ա.					
բ.					
գ.					

Մանրամասներ -----

¹ Նվերի տեսակը. Ա. Շիշ, Բ. Մանկական գոգևոց, Գ. Տակաշոր, Դ. Խաղալիք, Ե. Չարդարանք, Զ. Շշի և այլ բաների համար պայուսակ, Է. Նվեր փաթեթ, Ը. Այլ ----- (մանրամասները նշեք «Արտադրանքի տեսակը»-ի տակ)

² Որտեղ/Ինչպես. Ա. Առողջապահական հաստատություն, Բ. Դեղատուն, Գ. Տուն, Դ. Խա-նութ, Ե. Փոստ, Զ. Այլ----- (մանրամասները նշեք «Որտեղ/Ինչպես»-ի տակ)

³ Ո՞վ այն տվեց Ձեզ. Ա. Ընկերության ներկ., Բ. Բուժաշխատող, Գ. Դեղագործ, Դ. Խանութի անձնակազմ, Ե. Այլ----- (մանրամասնությունները նշեք «Ով» - ի տակ)

Մանրամասներ և մեկնաբանություններ. (Խնդրում ենք այս մասն օգտագործել այն ամենի նկարագրության համար, ինչն ընդգրկված չէ հարցերում):

ՁԵՎ 2. ԽՐԱԽՈՒՄՈՒՄԸ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒՄ

Այս Ձևը նախատեսված է մանրածախ առևտրի բոլոր կետերը, ներառյալ դեղատները, ստուգելու համար:

Դիտորդի ԱԱՀ, N

Ամսաթիվը՝/...../..... (օր/ամիս/տարի)

Խանութի անունը Քաղաքը/գյուղը

1. Որևէ ընկերություն հովանավորներ ուղարկել՝ և տվյալ խանութ՝ սպառողներին մանկական սնուցման կամ որոշակի արտադրանքների վերաբերյալ խորհուրդ տալու համար:

ՈԶ ԱՅՈՒ Նշեք մանրամասները
 Կապ վաճառահանող անձնակազմի միջոցով. ԳՅ օրենքի հոդված 12-ը արգելում է ընկերությունների ներկայացուցիչներին (կամ հովանավորներին, այսինքն՝ մարդկանց, ովքեր վարձվել են ընկերության կողմից՝ առանձին արտադրանքներ գովազդելու համար) սպառողի հետ ուղղակի կամ անուղղակի կապ հաստատել: Չեկուցեք հովանավորների կողմից՝ իրացման կամ մանկական սնուցման վերաբերյալ տեղեկատվություն տալու նպատակով բոլոր անհատական մոտեցումների /կապերի մա սին:

Ընկերությունը	Ապրանքանիշը	Դիտարկումներ
ա.		
բ.		
գ.		

2. Հետևյալ գործելաձևերից որևէ մեկն օգտագործվել՝ և այս խանութում մանկական կերակրատեսակների/շշերի/ծծակների վաճառքը գովազդելու համար:

ՈԶ ԱՅՈՒ (նշեք մանրամասները)-----

ԳՅ օրենքի Հոդված 12-ը արգելում է մանրածախ վաճառքի ժամանակ վաճառքի կետերում գովազդելը, նմուշների տալը, կամ սպառողին ուղղված ցանկացած այլ միջոց վաճառքը խթանելու համար, առողջապահական կազմակերպությունների կողմից մանկական սննդի և հարակից ապրանքների վաճառքը, համապատասխանության գնահատում չանցած կամ պիտանելիության ժամկետանց մանկական սննդի և հարակից ապրանքների վաճառքը, մանկական կաթնախառնուրդ չհանդիսացող սննդամթերքը վաճառել կամ ներկայացնել որպես պիտանի 6 ամսականից փոքր մանուկների կերակրման համար, մանկական սննդի և հարակից ապրանքների վաճառքը՝ լիազոր մարմնի սահմանած պահպանման համապատասխան պայմաններ չունեցող առևտրի օբյեկտի, սպառողական ապրանքների շուկայի, շրջիկ առևտրի կետի և (կամ) առևտրի կետտրոնի կողմից:

Այնտեղ, որտեղ հնարավոր է, խնդրում ենք նմուշներ կամ լուսանկարներ կցել այս Ձևին:

Ընկերությունը	Ապրանքանիշը	Խրախուսումը ¹	Ո՞վ է այն տվեց Ձեզ ³	Նմուշ կա՞ կցված	
				Այո	Ոչ
ա.					
բ.					
գ.					

¹ Խրախուսումը. Ա. Չեղչեր սպառողների համար, Բ. Հատուկ ցուցադրումներ, Գ. Կտրոններ, Դ. Նմուշներ, Ե. Նվերներ գնվածքի հետ, Զ. Ցուցադրման հանված պլակատներ, Է. Տեղեկատվություն արտադրանքի վերաբերյալ, Ը. Հատուկ վաճառքներ, Թ. Նմուշների հարակադրական վաճառք (գնելով մեկը՝ ստացեք երկուսը, և այլն) Ժ. Նոր արտադրանքների թողարկում շուկա, Ի. Դարակային շաղակրատներ Լ. Այլ (մանրամասնությունները գրեք վերևի «Գովազդումը» սյունակում):

Լրացուցիչ մանրամասնություններ և մեկնաբանություններ (այս մասն օգտագործեք այն ամենի նկարագրության համար, ինչն ընդգրկված չէ հարցերում):

ՁԵՎ 3. ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐ ԵՎ ԿԼԻՆԻԿԱՆԵՐ

Դիտորդի ԱԱՀ, N

Ամսաթիվը՝/...../..... (օր/ամիս/տարի)

Հաստատության անունը

1. Այս հաստատությունը հաստատված է որպես ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Մանկանը բարեկամ» հաստատություն ԱՅՈ ԱԶ

2. Ի՞նչ ճանապարհով է հաստատությունը օրենքի գործունեության ոլորտում ընդգրկված արտադրանքներ ստանում: Նշեք մանրամասնությունները.

Այս հարցը տրվում է հաստատության կողմից օգտագործվող՝ օրենքի գործունեության ոլորտում ընդգրկված արտադրանքների վերաբերյալ տեղեկատվություն ստանալու համար: Տե՛ս Մոնիտորինգի ձեռնարկը՝ հասկանալու համար, թե որ արտադրանքներն են ընդգրկված օրենքի գործունեության ոլորտում: Համոզվե՛ք, որ ցուցակում ընդգրկված յուրաքանչյուր արտադրանքի համար առկա է համապատասխան տեղեկատվություն դրա ստացման ձևի վերաբերյալ: Գրառե՛ք միայն վերջին 6 ամսվա ընթացքում տեղի ունեցածները:

Ընկերությունը	Ապրանքանիշը	Արտադրանքի տեսակը ¹	Ինչպես է ստացվել ²
ա.			
բ.			
գ.			
դ.			

Մանրամասներ

ա _____
 բ _____
 գ _____
 դ _____

¹Արտադրանքի տեսակը. Ա. Մանկական կաթնախառնուրդ, Բ. Ուշ շրջանի կաթնախառնուրդ, Գ. Հատուկ կաթնախառնուրդ, Դ. Հատիկաբույսերի շիլա, Ե. Մրգի/բանջարեղենի/մսի պյուրե, Զ. Քաղցրացրած խտացրած կաթ, Է. Շիշ, Ը. Ծծակ, Թ. Այլ _____ (խնդրում ենք նշել)

² Ինչպե՞ս է ստացվել. Ա. Սովորական գնում, Բ. Կցված այլ արտադրանքների գնվածքին, Գ. Չեղյով կամ հատուկ գնով, Դ. Առանց հավելավճարի (եթե որևէ ընկերություն թողարկում է ապրանքագիր՝ առանց հաստատությունից վճար վերցնելու), Ե. Ընկերության կողմից ար-ված նվիրատվություն՝ կամավոր հիմունքներով, Զ. Ընկերության կողմից արված նվիրատվություն՝ հաստատության պահանջով, Է. Այլ տեսակի նվիրատվություն (խնդրում ենք նշել)

3. Այս հաստատությունում մայրերը ստանո՞ւմ են արտադրանքների անվճար նմուշներ: Ան ԱՅՈ Նշեք մանրամասները

Անվճար նմուշներ. Գրանցե՛ք մայրերին տրված արտադրանքների տեսակները: Ստուգե՛ք նաև՝ արդյո՞ք նմուշները խրախուսո՞ւմ են օրենքի գործունեության ոլորտում ընդգրկված այլ արտադրանքներ և զեկուցե՛ք այդ մասին Ձև 5- ում: Գրանցե՛ք միայն վերջին 6 ամսվա ընթացքում տեղի ունեցածները:

Ընկերությունը	Ապրանքանիշը	Արտադրանքի տեսակը ¹	Ո՞վ անվճար նմուշներ տալիս ²	Նմուշ կա՞ կցված	
				Այո	Ոչ
ա.					
բ.					
գ.					

Մանրամասներ

ա _____

 բ _____

 գ _____

¹ Արտադրանքի տեսակը. Ա. Մանկական կաթնախառնուրդ, Բ. Ուշ շրջանի կաթնախառնուրդ, Գ. Հասուն կաթնախառնուրդ, Դ. Հատիկաբույսերի շիլա, Ե. Մրգի/բանջարեղենի/մսի այուրե, 2. Զաղցրացրած խտացրած կաթ, Է. Շիշ, Ը. Ծծակ, Թ. Այլ _____

(հնդրում ենք նշել)

² Ո՞վ է անվճար նմուշներ տալիս. Ա. Ընկերության ներկ., Բ. Հաստատության անձնակազմը, Գ. Այլ _____

(հնդրում ենք նշել)

4. Հաստատությունը ցուցադրում է որևէ արտադրանք, պլակատ, բրոշյուր, օրացույց, ժամացույց կամ նման այլ առարկաներ՝ արտադրված ընկերությունների կողմից:

ՈՉ ԱՅՈ (նշեք մանրամասները) _____

Արտադրանքների ցուցադրումներ, պլակատներ, օրացույցներ և այլն. Գրանցեք բոլոր առարկաները, որոնք տրվել են օրենքի գործունեության ոլորտում ընդգրկված արտադրանքներ արդյունաբերող կամ բաշխող որևէ ընկերության կողմից և, որոնք հիշատակում են գործունեության ոլորտում ընդգրկված որևէ տեսակ կամ ներառում են արդյունաբերողների կամ բաշխողների անունը կամ տարբերանշանը և ինչ-որ ձևով կապված են մանուկների հետ ու ցուցադրված են առողջապահական համակարգի որևէ մասում:

Ընկերությունը	Ընկերության անունը կամ տարբերանշանն առկա՞ է:		Ի՞նչ ապրանքանիշ կամ տարբերանշան է հանդիպում:	Որտե՞ղ է առարկան ցուցադրված:	Նմուշ կա՞ կցված	
	ԱՅՈ	ՈՉ			Այո	Ոչ
ա.						
բ.						
գ.						

Մանրամասներ

ա _____

 բ _____

 գ _____

5. Այս հաստատությունում ընկերությունների ներկայացուցիչներ այցելում են մայրերին:

ՈՉ ԱՅՈ (նշեք մանրամասները) _____

⁶ *Կապ ընկերությունների ներկայացուցիչների հետ. Գրանցեք ցանկացած դեպք, երբ օրենքի գործունեության ոլորտում ընդգրկված ցանկացած արտադրանքի վաճառահանման գործում ներգրավված ինչ-որ ընկերության անձնակազմ ուղղակի կապ է ունեցել որևէ մոր հետ: Գրառեք միայն վերջին 6 ամսում կատարվածները:*

Ընկերությունը	Այցի նպատակը	Մայրերին տալի՞ս են նմուշներ:		Մայրերին տալի՞ս են նվերներ կամ գրված նյութեր:		Նմուշ կա՞ կցված:	
		ԱՅՈ	ՈՉ	ԱՅՈ	ՈՉ	Այո	Ոչ
ա.							
բ.							
գ.							

Մանրամասներ

ա -----

բ -----

գ -----

7. Ընկերությունները բուժաշխատողներին տրամադրում են այնպիսի նվերներ, ինչպիսիք են՝ սեղանի օրացույցները, գրելու նոթատետրերը, մատիտների տուփերը, նշումների համար գրքերը, օրագրերը, քանոնները, գրիչները և այլն:

ՈՉ ԱՅՈ. (նշեք մանրամասները)-----

Նվերներ բուժաշխատողներին.

Ձեկուցեք (Գրանցեք)՝

ա) ցանկացած նվեր, որը գովազդում է օրենքի գործունեության ոլորտում ընդգրկված որևէ տեսակ կամ ներառում է դարձվածքներ կամ կարգախոսներ այդ արտադրանքների վերաբերյալ: Ընկերությունները հաճախ տալիս են գրիչներ, մատիտատուփեր, օրագրեր, դեղատոմսերի (նշանակումների) նոթատետրեր և այլն՝ առարկաներ, որոնք հավանական է, որ մայրերը կտեսնեն: Գրառեք նաև որևէ ընկերության անվան կամ տարբերանշանի հետ զուգակցվող ցանկացած կարգախոս մանուկների, սննդամթերքների և այլնի մասին, «Նվերի նկարագրությունը» սյունակում: Չգոն եղեք գովազդային առաձևահատկությունների նկատմամբ, ինչպիսիք են՝ փափուկ խաղալիքները, որոնք հեշտությամբ նույնացվում են ընկերության և նրա արտադրանքների հետ: Օրինակ՝ ընկերության անունը և «Լավագույնը Ձեր մանկան համար» բառերը կրող մատիտատուփ, կամ խաղալիք արջուկի նկար:

բ) ցանկացած անհատական նվեր: Օրենքի գործունեության ոլորտում ընդգրկված արտադրանքների արդյունաբերողները կամ բաշխողները չպետք է անհատական նվերներ տան բուժաշխատողներին: Դրանք կարող են ներառել ուտելիքներ, ծաղիկներ, թխվածքներ, փող կամ ցանկացած տիպի ապրանքներ կամ ծառայություններ:

Գրառեք միայն վերջին 6 ամսում կատարվածները:

Ընկերությունը	Նվերի նկարագրությունը	Ի՞նչ ապրանքանիշ է հանդես գալիս նվերի վրա:	Նվերի վրա ընկերության անուն կամ տարբերա-նշան կա՞:		Նմուշ կա՞ կցված:	
			ԱՅՈ	ՈՉ	Այո	Ոչ
ա.						
բ.						
գ.						

Մանրամասներ

ա -----

բ -----

գ -----

8. Ինչ-որ ընկերություններ հովանավորչություն կամ այլ ծառայություններ մատուցե՞լ են:

ՈՉ ԱՅՈ (նշեք մանրամասները)-----

Ծառայություն և այլն. Օրենքն արգելում է ցանկացած ձևի ֆինանսական կամ նյութական խթանիչ՝ ուղղված բուժաշխատողներին կամ նրանց ընտանիքների անդամներին: Յետևյալ կատեգորիաները կարող են դիտարկվել որպես խթանիչներ.

- Ուղեկցող/վարորդական ծառայություն
- Ծանապարհորդության ֆինանսավորում
- Դրամական նպաստներ

Ցանկացած բան, որը Ձեր համոզմամբ խթանիչ է (օրինակ՝ ամսագրերին կամ լրագրերին բաժանորդագրվելը) պետք է զեկուցվի:

Որքան հնարավոր է շատ տեղեկություններ պարզեք մասնագիտական միությունների միջոցառումների, ինչպիսիք են հանդիպումներն ու կոնֆերանսները, և ընկերությունների հետ դրանց առնչությունների վերաբերյալ: Ընկերությունը, որը միջոցառում է հովանավորում, ճշգրիտ որքա՞ն է վճարում դրա համար: Ընկերությունները ի՞նչ են բաժանում: Ընկերություններն ունե՞ն կրպակներ, որոնք առնչվում են օրենքի գործունեության ոլորտում ընդգրկված արտադրանքների հետ: Նրանք վճարո՞ւմ են, արդյոք, բժիշկների կայքերի համար: Կամ բաժանո՞ւմ են անվճար համակարգչային սարքավորումներ:

Գրառեք միայն նրանք, որոնք կատարվել են վերջին 6 ամիսներին:

Հովանավորչություն/ Ծառայություն և այլն ¹	Ընկերությունը	Նկարագրություն
ա.		
բ.		
գ.		

Մանրամասներ

ա _____

բ _____

գ _____

¹ Հովանավորչություն/ծառայություն և այլն. Ա. Ծարտարապետական նախագծում/խորհրդատվություն, Բ. Ուղեկցող/վարորդական ծառայություն, Գ. Յետազոտության ֆինանսավորում, Դ. Ծանապարհորդության ֆինանսավորում, Ե. Դրամական դոտացիաներ (նպաստներ), Զ. Տպագրություն, Է. Գրասենյակային պարագաներ (օրինակ՝ գրիչներ, նոթատետրեր, գրպանի էլեկտրական լապտերներ, սուրճի բաժակներ), Ը. Կրթաթոշակներ և պարգևատրություններ, Թ. Ժողովների/կոնֆերանսների/սեմինարների հովանավորչություն, Ժ. Արտադրանքներ գովազդող ուսուցողական տեսաերիզներ, Ի. Այլ _____ (խնդրում ենք նշել)

Լրացուցիչ մանրամասնություններ և մեկնաբանություններ (այս մասն օգտագործեք՝ նկարագրելու համար այն ամենը, ինչն ընդգրկված չէ հարցերում)

ՁԵՎ 4Ա. ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՍՆՆԴԻ ՊԻՏԱԿՆԵՐԸ

Այս Ձևը նախատեսված է մանկական սննդի, այդ թվում մանկական կաթնախառնուրդների (օրինակ՝ սովորական, սոյայի հիմքով, հատուկ), վաղ տարիքի երեխաների կաթնախառնուրդներին հավելյալ սննդի պիտակների համար: Որտեղ հնարավոր է, խնդրում ենք կաթնախառնուրդի արտադրող կամ լուսանկար կցել այս Ձևին:

Ստացման ամսաթիվը՝/...../..... (օր/ամիս/տարի)

Ընկերությունը -----

Ապրանքանիշը-----

Պատրաստվել է (երկիրը) -----

Արտադրանքի տեսակը՝ Ստանդարտ մանկական կաթնախառնուրդ Սոյայի հիմքով կաթնախառնուրդ Հատուկ կաթնախառնուրդ Վաղ տարիքի երեխաների կաթնախառնուրդ

Հավելյալ սնունդ Այլ (նշեք) -----

Օրենքը պահանջում է, որ մանկական սննդի պիտակները հայերենով և ընթերցելի տառաչափով պարունակեն հետևյալ տեղեկատվությունը : Ստուգեք հետևյալներից յուրաքանչյուրը և, եթե այն բաց է թողնված, նշեք «ԱՅՈ».

ա. բաց են թողնված պատրաստման և օգտագործման հրահանգներ՝ բառերով և պատկերներով

ԱՅՈ ՈՉ

բ. բաց է թողնված երեխաների տարիքային խումբը՝ թվանշաններով, որոնց համար նախատեսված է մանկական սնունդը, ընդ որում՝ հավելյալ սնուցման համար նախատեսված դեպքերում նշված տարիքը չպետք է փոքր լինի 6 ամսականից

ԱՅՈ ՈՉ

գ. բաց է թողնված նախազգուշացում ոչ ճիշտ պատրաստման և այլ տարիքի երեխայի կերակրման հետ կապված՝ առողջությանը սպառնացող հնարավոր վտանգների և ռիսկերի մասին

ԱՅՈ ՈՉ

դ. բաց է թողնված արտադրանքի բաղադրությունը և կաթի կամ կրծքի կաթի փոխարինիչի ծագումը.

ԱՅՈ ՈՉ

ե. բաց են թողնված պահպանման պայմանները նախքան բացելը և դրանից հետո.

ԱՅՈ ՈՉ

զ. բաց է թողնված խմբաքանակի համարը, արտադրման ամսաթիվը և պիտանելիության ժամկետը.

ԱՅՈ ՈՉ

է. բաց է թողնված արտադրողի և (կամ) բաշխողի անվանումը, գտնվելու վայրը և կապի միջոցները

ԱՅՈ ՈՉ

ը. բաց է թողնված մանկական և վաղ տարիքի երեխաների կաթնախառնուրդների պիտակներին լիազոր մարմնի սահմանած ոչ ճիշտ օգտագործման վերաբերյալ նախազգուշացման տեքստը

ԱՅՈ ՈՉ

թ. վաղ տարիքի երեխաների կաթնախառնուրդների պիտակներում բաց է թողնված նախազգուշացումն այն մասին, որ կաթնախառնուրդը չպետք է օգտագործվի 6 ամսականից փոքր մանուկների համար

ԱՅՈ ՈՉ

ժ. մանկական և վաղ տարիքի երեխաների կաթնախառնուրդների պիտակներին բաց են թողնված «ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ» բառերը և ստորև հետևյալ տեքստը մեծատառերով. «ԿՐԾՔՈՎ ԿԵՐԱԿՐՈՒՄԸ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ Է: ԿՐԾՔԻ ԿԱԹԸ ԿԱՏԱՐՅԱԼ ՄՆՈՒՆԴ Է ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ԱՌՈՂՋ ԱՃԻ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ: ԱՅՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒՄ Է ՓՈՐՆՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԵՎ ԱՅԼ ՀԻՎԱԼԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ»: Նշումը պետք է զբաղեցնի պիտակի ծավալի ոչ պակաս, քան քսան տոկոսը

ԱՅՈ ՈՉ

Օրենքը Չի թույլատրում հետևյալը: Ստուգեք հետևյալներից յուրաքանչյուրը և, եթե այն կա պիտակի վրա, նշեք «ԱՅՈ» ու նկարագրեք մանրամասն:

ա. «մայրականացված», «մարդկայնացված» կամ կամ կրծքի կաթի հետ որևէ համեմատություն ենթադրող արտահայտություններ ՈՉ ԱՅՈ (նշեք մանրամասները)-----

բ. կրծքով կերակրումը նսեմացնող կամ արհեստական սնուցումը գովաբանող բովանդակությամբ որևէ տեքստ ՈՉ ԱՅՈ (նշեք մանրամասները)-----

գ. մանկան լուսանկար, նկար կամ այլ պատկեր ԱՅՈ ՈՉ (եթե ԱՅՈ, ինդրում ենք կցել օրենքը խախտող պիտակի լուսանկարը)

դ. պատրաստման եղանակների լուսաբանման հետ առնչություն չունեցող լուսանկարներ, նկարներ կամ այլ գրաֆիկական պատկերներ ԱՅՈ ՈՉ (եթե ԱՅՈ, ինդրում ենք կցել օրենքը խախտող պիտակի լուսանկարը)

ե. գրառում, որը հավաստիացնում կամ հնարավոր է համարում կապը տվյալ արտադրանքի կամ նրա բաղադրիչ մասերի և առողջության, աճի կամ զարգացման միջև ԱՅՈ ՈՉ

զ. մանկական կաթնախառնուրդ չհանդիսացող սննդամթերքի պիտակների արտաքին տեսքի և (կամ) ձևավորման նմանեցումը մանկական կաթնախառնուրդների պիտակներին. ԱՅՈ ՈՉ

Լրացուցիչ մանրամասնություններ և մեկնաբանություններ. (ինդրում ենք այս մասն օգտագործել այն ամենի նկարագրության համար, ինչն ընդգրկված չէ հարցերում:)

ՁեՎ 4Բ. ՀԱՐԱԿԻՑ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՊԻՏԱԿՆԵՐԸ

Այս Ձևը նախատեսված է հարակից ապրանքների (օրինակ՝ կերակրման շշեր և երեխաներին կերակրելու կամ հանգստացնելու նպատակով օգտագործվող արհեստական ծծակներ) պիտակների համար: Որտեղ հնարավոր է, խնդրում ենք նյութի որևէ նմուշ կամ լուսանկար կցել այս Ձևին:

Դիտորդի ԱԱՀ, N

Ստացման ամսաթիվը՝/...../..... (օր/ամիս/տարի)

Ընկերությունը -----

Ապրանքանիշը -----

Պատրաստվել է (երկիրը) -----

Արտադրանքի տեսակը՝ կերակրման շշեր երեխաներին կերակրելու կամ հանգստացնելու նպատակով օգտագործվող արհեստական ծծակներ Այլ (նշեք) -----

Օրենքը պահանջում է, որ հարակից ապրանքների պիտակները հայերենով և ընթերցելի տառաչափով պարունակեն հետևյալ տեղեկատվությունը: Ստուգեք հետևյալներից յուրաքանչյուրը և, եթե այն բաց է թողնված, նշեք «ԱՅՈ».

ա. բաց են թողնված «ԿԱՐԵՎՈՐ ՆՇՈՒՄ» բառերը և ստորև հետևյալ տեքստը մեծատառերով. «ԿՐԾՔՈՎ ԿԵՐԱԿՐՈՒՄԸ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ Է: ԿՐԾՔԻ ԿԱԹԸ ԿԱՏԱՐՅԱԼ ՄՆՈՒՆԴ Է ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ԱՌՈՂՋ ԱԾԻ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ: ԱՅՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒՄ Է ՓՈՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԵՎ ԱՅԼ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ» կամ նշումը զբաղեցնում է պիտակի ծավալի քսան տոկոսից պակասը:
ԱՅՈ ՈՉ

բ. բաց է թողնված ոչ ճիշտ օգտագործման վերաբերյալ լիազոր մարմնի սահմանած նախազգուշացման տեքստը ԱՅՈ ՈՉ

գ. բաց են թողնված լվացման և ախտահանման հրահանգները՝ բառերով և պատկերներով ԱՅՈ ՈՉ

դ. բաց է թողնված արտադրողի և բաշխողի անունը, գտնվելու վայրը և կապի միջոցները ԱՅՈ ՈՉ

Լրացուցիչ մանրամասնություններ և մեկնաբանություններ. (խնդրում ենք այս մասն օգտագործել այն ամենի նկարագրության համար, ինչն ընդգրկված չէ հարցերում:)

6. Եթե նյութը նախատեսված է բուժաշխատողների համար, արդյո՞ք պարունակո՞ւմ է գովազդային հաղորդագրություններ, այսինքն՝ տեղեկատվություն, որը գիտական և փաստացի ՉԷ:

ՈՉ ԱՅՈՒ Եթե ԱՅՈՒ, ինդրում ենք նկարագրել գովազդը:-----

Բաց թողնված տեղեկատվություն: Օրենքը պահանջում է ճշտագրիտ տեղեկատվություն: Ստուգեք հետևյալներից յուրաքանչյուրը և, եթե այն բաց է թողնված, նշեք ԱՅՈՒ.

- ա. պնդում կրծքով սնուցման առավելությունների և գերազանցության մասին

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----
- բ. 6 ամիս բացառապես և դրան հետևող շարունակական (երկու տարի և ավելի) կրծքով կերակրման կարևորությունը

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----
- գ. ինչպես սկսել և պահպանել բացառապես և շարունակական կրծքով կերակրումը, ներառյալ, թե ինչու է դժվար փոխել կրծքով չկերակրելու որոշումը

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----
- դ. 6 ամսականից սկսած՝ հավելյալ սննդի տրամադրման կարևորությունը

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----
- ե. պնդում կրծքով սնուցման վրա մասնակի շշով կերակրման կամ հավելյալ սննդի վաղ ներմուծման բացասական ազդեցության մասին

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----
- զ. տնային պայմաններում հավելյալ սննդի պատրաստումը

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----

7. Գրավոր, ձայնային կամ տեսողական տեղեկատվական և ուսուցողական նյութը տալի՞ս է տեղեկատվություն մանկական սննդով կերակրելու մասին/կամ մ անուկների և վաղ տարիքի երեխաների սնուցման վերաբերյալ:

ԱՅՈՒ ՈՉ

Եթե ԱՅՈՒ, շարունակեք հարց 8- ի մնացած մասը: Եթե ՈՉ, անցեք հարց 9- ին:

Օրենքը պահանջում է ճշտագրիտ տեղեկատվություն մանկական սննդով կերակրելու մասին: Ստուգեք հետևյալներից յուրաքանչյուրը և եթե այն բաց է թողնված, նշեք ԱՅՈՒ.

- ա. հրահանգներ՝ մանկական սննդի պատշաճ պատրաստման և օգտագործման, ինչպես նաև հարակից ապրանքների լվացման և ախտահանման վերաբերյալ

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----
- բ. մանկանը կերակրման բաժակով կերակրելու վերաբերյալ

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----
- գ. շշով կերակրման և մանկական սննդի ոչ ճիշտ պատրաստման հետ կապված հնարավոր առողջական վտանգները

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----

9. Արդյո՞ք նյութը՝

- ա. ներկայացնո՞ւմ է, թե իբր մանկական սննդով կերակրելը կամ հարակից ապրանքներ օգտագործելը համարժեք է, համեմատելի է կամ գերազանցում է կրծքի կաթին կամ կրծքով կերակրմանը

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----

Եթե ԱՅՈՒ, ինդրում ենք նկարագրել -----

- բ. պարունակո՞ւմ է մանկական սննդի և հարակից ապրանքների ֆիրմային անվանումներ, ապրանքային նշաններ կամ արտադրողի և (կամ) բաշխողի անվանումը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ տեղեկատվությունը տրամադրվում է բուժաշխատողներին

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----

Եթե ԱՅՈՒ, ինդրում ենք նկարագրել -----

- գ. օգտագործո՞ւմ է կրծքի կաթի փոխարինիչների օգտագործումը իդեալականացնող նկարներ կամ տեքստ

	ԱՅՈՒ	ՈՉ
--	------	----

Եթե ԱՅՈ, ինդրում ենք նկարագրել-----

Լրացուցիչ մանրամասնություններ և մեկնաբանություններ: (Ինդրում ենք այս մասն օգտագործել այն ամենի նկարագրության համար, ինչն ընդգրկված չէ հարցերում: Այս տեղն օգտագործեք նաև Ձեր պատասխաններում ընդգրկվող գովազդային տեքստը բնագրային լեզվով գրելու համար)

Նոր գործելակերպ/արտադրանքներ. Ընկերությունների որոշ նյութեր ուղղակիորեն չեն խախտում օրենքը, սակայն վտանգում են կրճթով սնուցումը (օրինակ՝ մայրերի համար կաթերը և մեծ տարիքի կաթերը): Նկարագրեք նման նյութերը և, եթե հնարավոր է, նմուշ կցեք: